Туркистон бир, ватан бир

Туркистон

Ёшларнинг ижтимоий-сиёсий газетаси

1993 йил 18 сентябрь • Шанба • № 108 (14136) ترکستان TURKİSTAN Сотувда эркин нархда

Баҳоуддин қишлоғида тантаналар

Бухорода икки кундирки, Баҳоуддин Нақшбанд таваллудининг 675 йиллиги тантаналари давом этаётир. 17 сентябрь куни эрталаб узоқ-яқин хориждан, мамлакатимизнинг турли вилоятларидан келган меҳмонлар Баҳоуддин қишлоғи сари йўл олди. Улар Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратлари ва ул пири комилнинг волидаи муҳтарамалари мақбараларини зиёрат қилдилар. Бу ердаги жоме масжидида алломанинг ҳаёти, дин равнақига қўшган улкан ҳиссасига бағишланган давра суҳбати бўлди. Унда машҳур уламою нақшбандшунослар, тарихчилар, ёзувчилар буюк алломанинг ҳаёти ва тариқати, маънавий меросининг бугунги кундаги аҳамияти хусусида гапирдилар. Қуръон қироати танлови ғолиблари зиёратчилар ҳузурида истеъдодини намойиш этди.

Баҳоуддин Нақшбанд меъморий мажмуи байрам либосига бурканди. Савдо ярмаркалари ташкил қилинди. Музей, халқ санъати кўргазмаси айниқса гавжум бўлди.

Истиқлолимиз туфайли асрий қадриятларимиз тикланаётгани, юртимизда тинчлик, фаровонлик, халқлар дўстлиги қарор топаётганига шукрона айтиб бу ерда қурбонлик қилинди.

Жума намозидан сўнг меҳмонлар Бухоро шаҳрига қайтди. Уларни шаҳарда ҳам турли-туман тадбирлар кутмоқда эди. Марказий ўйингоҳда ҳазрат хотирасига бағишланган халқаро мусобақа қатнашчилари — елкаси ерга тегмаган полвонлар энг улкан соврин — учқур тулпорни қўлга киритиш мақсадида қайта-қайта майдонга тушар эдилар.

Кечқурун Ибн Сино номидаги маданият саройида Баҳоуддин Нақшбанд ҳаёти ва фаолиятига бағишланган илмий анжуман бошланди. Йиғин сўнгида санъат усталари зиёратчиларга катта концерт қўйиб берди.

Баҳоуддин Нақшбанд ҳазратларининг 675 йиллиги тантаналарида Республика Бош вазирининг ўринбосари М. Қорабоев, «Мовароуннаҳр» мусулмонлар диний бошқармаси ҳайъати раиси, муфтий Мухторжон Абдуллоҳ ал-Бухорий ҳамда Бухоро вилояти ҳокими Д. Ёдгоров иштирок этмоқдалар.

ЎзА.

СУРАТДА: юбилей тантаналарида. Ш. ШАРОПОВ сурати. (ЎзА).

МУНОСИБ ТАҚДИРЛАНДИЛАР

Баҳоуддин Нақшбанд ёдгорлик мажмуида қурилиш ва таъмирлаш ишларини бажаришда алоҳида ўрнак кўрсатган бир гуруҳ меҳнаткашлар Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг фармони билан муносиб тақдирландилар. Жумладан, «Мовароуннаҳр» мусулмонлар диний бошқармаси ҳайъатининг раиси Мухтор Абдуллаевга «Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган маданият ходими» деган юксак унвон берилди.

Фармонда, шунингдек, бир неча кишига «Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган қурувчи» унвони берилгани ҳамда республика Фахрий ёрлиғи билан мукофотланганликлари қайд этилади.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг Фармони

Б. П. ҚАЮМОВНИ «УЗБЕКТУРИЗМ» МИЛЛИЙ КОМПАНИЯСИ РАИСИ ЭТИБ ТАЙИНЛАШ ТЎҒРИСИДА

Баҳодир Пўлатович Қаюмов «Ўзбектуризм» миллий компаниясининг раиси этиб тайинлансин.

Ўзбекистон Республикасининг Президенти
И. КАРИМОВ.

Тошкент шаҳри, 1993 йил 17 сентябрь.

ПРЕЗИДЕНТ ҲУЗУРИДА ҚАБУЛ

17 сентябрь куни Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов Миср Араб Республикасининг дин ва вақф ишлари вазири, ҳукумат аъзоси Муҳаммад Али Маҳжубни қабул қилди.

Ислом Каримов Ўзбекистонда буюк аллома Баҳоуддин Нақшбанд юбилейига бағишлаб ўтказилаётган тантаналарда иштирок этгани учун меҳмонга миннатдорлик билдирар экан, бу байрам бутун ўзбек халқининг дину иймонга, ота-боболар хотирасига теран эҳтироми тимсоли эканини таъкидлади.

Муҳаммад Али Маҳжуб Президентга мамлакати раҳбари Ҳусни Муборак жанобы олийларининг дуои саломини етказди.

Суҳбат чоғида иккала мамлакатнинг тиббиёт, мутахассислар тайёрлаш соҳаларидаги ҳамкорлиги, шунингдек, Тошкент билан Қоҳира ўртасида ҳаво йўли очиш масалалари муҳокама қилинди.

Қабул маросимида республика ташқи ишлар вазири Саидмухтор Саидқосимов, Миср Араб Республикасининг Ўзбекистон Республикасидаги мувaққат ишлар вакили Муҳаммад Абдул Ғани иштирок этди.

(ЎзА).

ЎЗБЕКИСТОН РЕСПУБЛИКАСИ ВАЗИРЛАР МАҲКАМАСИДА

Республика Вазирлар Маҳкамаси 1993 йилнинг 20 сентябридан ун ва ноннинг чакана нархларини ўзгартириш тўғрисида қарор қабул қилди. Бир килограмм уннинг нархи ўрта ҳисобда 60 сўм, қолипда пиширилган ноннинг нархи эса 50 сўм бўлади.

Нархларнинг бундай оширилишига сабаб нима?

Биринчидан, илгари матбуотда хабар қилинганидек, Ўзбекистон донга бўлган эҳтиёжининг фақат 30 фоизини ўзида етиштирилган ғалла ҳисобига қондиради, унинг асосий қисмини эса республика яқин ва олис хориждан ташиб келтиради. Бунда ҳозирги пайтда дон МДҲ республикаларидан жаҳонда белгиланган нархларда, яъни ҳар килограмми учун 125 сўмдан олиб келинади.

Иккинчидан, дон маҳсулотлари корхоналарининг донни қайта ишлашга кетадиган харажатларини ҳисобга олганда, ана шу дондан олинадиган ҳар килограмм ун давлатга салкам 150 сўмга тушмоқда. Шу сабабли ҳатто янги чакана нархлар билан ҳисоблаганда ҳам аҳолига сотилган ҳар бир килограмм ун учун давлат 95 сўмга яқин дотация (қўшимча маблағ) ажратиб беради. Бу маблағ ойига 14 миллиард сўмдан кўпни ташкил қилади.

Ноннинг нархи 50 сўмгача оширилганда давлат бюджетидан ҳар 1 килограмм нон ҳисобига бериладиган дотация миқдори 113 сўмни ташкил этади, республикада сотиладиган ноннинг жами ҳажмига бериладиган дотация эса ойига 8 миллиард сўмдан ошиб кетади, ёки, бошқача сўзлар билан айтганда, дотация миқдори икки баравар кўпаяди. Буларнинг ҳаммасига республикага олиб келинаётган доннинг нархи кескин ошганлиги сабаб бўлмоқда.

Иш ҳақини ошириш, транспорт харажатларини, ёқилғи-энергетика ресурслари ва бошқа ресурсларга бўладиган сарф-харажатларни қоплашга кетадиган чиқимлар кўпайганлигини эътиборга олиб, 20 сентябрдан бошлаб сутнинг эркин (шартномавий) чакана нархи бир литри учун 100 сўм, макарон маҳсулотларининг нархи бир килограмми учун 250 сўм, ўсимлик ёғининг нархи эса 300 сўм миқдорида бўлади. Шу билан бирга аҳолини бундай маҳсулотлар билан кафолатли таъминлаш тартиби сақлаб қолинади.

Айни пайтда ҳукумат айрим озиқ-овқат маҳсулотларининг нархлари оширилишини назарда тутиб, иш ҳақини, пенсиялар ва стипендияларни кўпайтириш борасида олдиндан чоралар кўриб қўйди. Бундан ташқари мактаб ўқувчилари ва талабалар учун мактаблар ҳамда талабаларнинг ошхоналари ва буфетларида тушлик овқатларнинг қимматидан 50 фоизли чегирмалар сақлаб қолинди.

Шуни айтиб ўтиш жоизки, МДҲнинг амалда барча мамлакатларида ушбу маҳсулотларнинг чакана нархлари республикамизда янги белгиланаётган нархлардан анча юқоридир. Қуйидаги статистика маълумотлари шундан далолат беради.

(1 килограмм учун сўм ҳисобида)

	Тошкент	Москва	Санкт-Петербург	Минск	Кишинев	Олмаота	Бишкек	Душанбе	Ереван
Ун	60	120	120	500	340	260	130	360	540
Нон	50	130	140	70	420	80	140	235	60 талон билан
Сут	100	175	175	80	—	190	150	—	200
Макарон	250	250	260	310	350	530	—	300	630
Ўсимлик ёғи	300	600	660	1150	400	1450	1300	—	1300

Хорижникидан қолишмайди

Бир пайтлар кўпчилик кийим-кечакларни ёрлиғига қараб олишарди: «Буниси чет элники экан. Узоқ вақт кийишга ярайди, Ўзимизникидан яхши», деб.

Мана яхши кунлар келиб, энди ўзимизда тайёрланган, тикилган маҳсулотларга ҳам талаб ошаяпти. Чунки сифатга эътибор кучайган. Хорижникидан сираям қолишмайди.

Яқинда мамлакатимиз дўконлари пештахтасига худди шундай харидоргир, кўркам эркаклар кўйлаклари сотувга чиқарилади. Бу ноёб моллар «Ўзмаишийхизматуюшма»сига қарашли Тошкент давлат корхонасида тикилган. Айтмоқчи, корхонани асбоб-ускуналар ва мутахассислар билан «Бурсел компани» деб номланган Туркия фирмаси таъминлади. Тикувчиларга хом ашёни эса турган гапки, Ўзбекистон саноати етказиб бераяпти.

СУРАТДА: янги корхона тикув цехи.

Ф. ҚУРБОНБОЕВ (ЎзА) сурати.

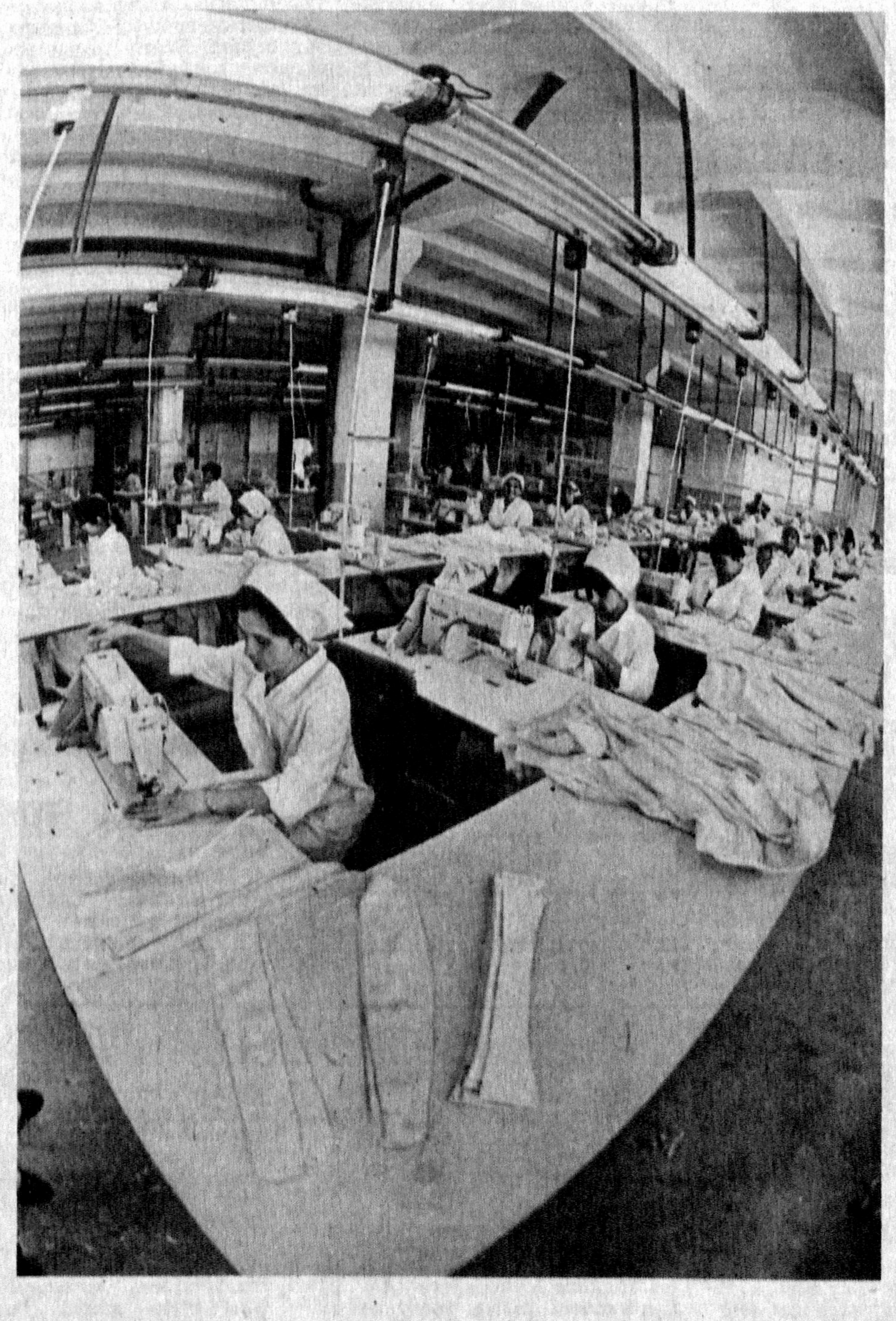

СИРҒАЛИДА САВДО МАРКАЗИ

Сирғали пойтахтимизнинг кенжа туманларидан. Бу ерда янги-янги турар жой бинолари қад кўтариб, кунсайин чирой очиб бормоқда. Яқинда туман аҳолисининг қувончига яна бир қувонч қўшилди. Республикамиз мустақиллигининг икки йиллик тўйи тантаналари кунларида «Сирғали» Марказий универмаги иш бошлади. 2000 квадрат метрни эгаллаган бу савдо Маркази икки қаватдан иборат бўлиб, 10 минг аҳолига хизмат кўрсатмоқда. Универмагда озиқ-овқат бўлими ҳам иш бошлагани айни муддао бўлди.

— Аҳоли хотиржам, қувонч билан сотувдаги молларимизни ҳарид қилса биз ҳам ҳурсандмиз. Дастлабки куни тахминан 30 миллион сўмлик савдо қилишни мўлжаллаган эдик. 46 миллионлик савдо қилдик, — дейди универмаг директори Эргаш ака Каримов.— Асосийси эса, узоғи яқин бўлган сирғалиликлар бу қулайликлардан мамнун.

Халқаро ҳамкорлик

«Тасис» лойиҳаси ишлаб чиқилди

Оврупа иқтисодий ҳамжамияти ваколатхонасининг «Тасис» лойиҳасини ишлаб чиқиш бўйича кенг кўламли бир йиллик меҳнати Тошкентда поёнига етди. Республика пойтахтида ўтказиладиган йирик халқаро семинарда шу лойиҳа бўйича қилинган ишлар якунланади. Ўзбекистон ишбилармонлари уюшмаси ушбу семинар ташкилотчиларидан биридир.

Ҳамдўстлик давлатларига техникавий ёрдам кўрсатиш дастури доирасида ишлаб чиқилган бу лойиҳанинг моҳияти нимада? Унинг асосий мақсади Тошкент шаҳри ва Тошкент вилоятида озиқ-овқат маҳсулотларини ишлаб чиқариш, қайта ишлаш ва тақсимлашнинг юқори самарали ва пухта тизимини вужудга келтиришдан иборатдир. Жумладан, лойиҳада сут, пишлоқ, бринза ишлаб чиқарадиган заводлар, улгуржи базалар, совуқхоналар, қадоқлаш цехлари барпо этиш кўзда тутилади.

Оврупа иқтисодий ҳамжамияти мутахассислари лойиҳани ишлаб чиқиш чоғида республикадаги истеъмол бозори аҳволини ўрганиш, ҳокимликлар, жамоа хўжаликлари ва фермерлар билан яқиндан алоқаларни йўлга қўйиш билан ҳам шуғулландилар.

— Ўзбекистон катта иқтисодий имкониятга эга. Биз ишлаб чиққан лойиҳа пойтахтингиз ва Тошкент вилояти аҳолисини экология жиҳатидан тоза озиқ-овқат маҳсулотлари билан таъминлашни анча яхшилашга қодирдир, — дейди Оврупа иқтисодий ҳамжамияти ваколатхонаси «Тасис» лойиҳаси гуруҳининг раҳбари Алессандро Тизо. — Бизнингча, лойиҳа бир неча босқичда амалга оширилиши керак, фикримизга ўзбекистонлик ҳамкасбларимиз ҳам қўшилишди. Бу ишда хусусийлаштириш муҳим аҳамият касб этади. Шу билан бирга, озиқ-овқат маҳсулотлари ишлаб чиқаришни кескин кўпайтириш учун иқтисодиётнинг ҳам давлат, ҳам хусусий секторларининг пухта амалий ҳамкорлиги зарур бўлади. Ноябрь ойида лойиҳани амалга оширишга киришамиз. Унда кўзда тутилган мақсадлар учун Оврупа иқтисодий ҳамжамияти миллион ЭКЮ ажратишга тайёрдир. Шундан 300 минг ЭКЮ кадрлар тайёрлашга сарфланади.

Юқорида айтилганларга шуни қўшимча қилиш лозимки, тайёрланган лойиҳа фақат Тошкент минтақаси манфаатлари билан чекланиб қолмайди. Уни амалга оширишда Сирдарё ва Фарғона вилоятлари мутахассислари ҳам қатнашадилар.

(ЎзА мухбири).

Шу сонга хабар

РАҒБАТЛАНТИРУВЧИ МУКОФОТ

Денов шаҳар ҳокимлиги мактабларда ўқиш ва ўқитишни яхшилашга алоҳида эътибор бермоқда. Шу мақсадда шаҳар халқ таълими бўлими ҳисобига қўшимча 1 миллион сўм ўтказилди. Бу маблағ билан мактабларнинг намунали ўқувчилари, таълим-тарбияда яхши самарага эришган ўқитувчилар мукофотланади.

ҚАРДОШЛИК ЧАШМАСИ

Туркиянинг «Сэлм» ширкати аъзоси Усмон Инжежик Гулистон шаҳрида Ўзбекистон—Туркия ўғил болалар хусусий лицейини очди. Лицейда ўқиш пулли, кириш имтиҳонлари тест синовлари асосида ўтказилади. Билим масканида асосан турк ва инглиз тили, дин тарихи, дунёвий илмлар ўргатилади.

БАХТЛИ БЎЛИНГ, ЁШЛАР!

«Халқобод» ижара хўжалиги марказида очилган «Самарқанд» чойхонаси пайариқлик чорвадор ва дала меҳнаткашларини бағрига чорлади. Бу масканнинг фойдаланишга топшириш маросими халқободлик мурувватли кишилар ташаббуси билан уюштирилган ҳайрия тўйига уланиб кетди. Бу ерда келин-куёвлар — Расулжон ва Дилдорахон, Холдоржон ва Замирахоннинг никоҳ оқшоми, Хайруллажон, Нуриллажон ва Акмалжоннинг суннат тўйи ўтказилди.

Вилоят ҳокими П. Абдураҳмонов бахтиёр ёшларга совғалар, кичкинтойларнинг ҳар бирига 30 минг сўмдан пул қўйилган омонат дафтарчасини топширди. Хўжалик маъмурияти ёш оилаларга биттадан сигир берди.

Ҳ. ШУКУРОВ,
ЎзА мухбири.

СОҒЛОМЛАШТИРИШ САРОЙИ

Самарқанддаги «Боғизрам» истироҳат ва маданият боғи ёнида жисмоний тарбия ва соғломлаштириш саройи қад кўтарди. Унда 150—200 нафар ёшлар самбо, дзюдо, миллий кураш машғулотларида қатнашиши мумкин.

— Спорт кошонасида асосан полвонлар шуғулланади, — дейди сарой директори, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган тренер Равшан Ғуломов. — Бунинг боиси бор, албатта. Самарқандлик курашчилар кейинги пайтда турли мусобақаларда қатнашиб, юқори натижаларга эришмоқда. Бу эса ишимизни янада такомиллаштиришни тақозо этмоқда.

ИСТЕЪДОДЛАР ЖИЗЗАХДА ТАНЛАНАДИ

24—25 сентябрь кунлари Жиззахда ёшлар ҳаваскорлик жамоаларининг минтақавий «Эстрада-93» фестивали ўтказилади.

— Фестивалга Ўзбекистоннинг барча вилоятлари, шунингдек, қўшни мамлакатлардан ҳаваскор ёшлар келиши кутилмоқда, —дейди шаҳар ҳокимининг муовини Ш. Деҳқонов. — Бу анжуман эстрада жанри миллий маданиятимизнинг таркибий қисми бўлиб қолаётганини намойиш этади.

Юнус Ражабий номидаги вилоят мусиқали драма театри, Ҳ. Олимжон номидаги истироҳат боғи, «Иттифоқ» маҳалла қўмитасига қарашли сўлим гўшалар «Эстрада-93» кўрик-танлови қатнашчилари ихтиёрига бериб қўйилади.

Й. ЖЎРАЕВ,
ЎзА мухбири.

ТОШКЕНТ МЕТРОСИ: 2000 ЙИЛГА НАЗАР

«Тошметролойиҳа» институти жамоаси метронинг «Юнусобод йўналиши»ни Жанубий темир йўл вокзалигача олиб бориш бўйича лойиҳалаш ишларини тугалладн. Бу янги тармоқ Юнусободни шаҳар маркази ва вокзал билан боғлабгина қолмасдан, олис Сирғали туманини шаҳарнинг бошқа манзиллари билан яқинлаштиради.

Метросозлар ҳозир Юнусобод йўлини қуришяпти, — дейди «Тошметролойиҳа» институтининг директори А. Зокиров. — Аммо, бу— шаҳримиз эҳтиёжларини тўла қондиради деган гап эмас. Шунинг учун ҳам бизга «Юнусобод йўналиши»нинг давомини лойиҳалаш топширилган эди. Йўлнинг бу бўлаги «Ойбек» бекати билан туташ «Лоҳутий» бекатидан бошланиб, Жанубий вокзалгача боради. Олти километрлик масофада тўртта бекат қуришни лойиҳалаштирдик. Улар номланиб ҳам бўлинган. Аэропорт томондаги гавжум чорраҳада жойлашган бекат «Бобур», Тўқимачилар стадиони ёнидаги бекат «Тўқимачи», Волгоград ва Усмон Носир кўчалари кесишган жойдаги бекат «Усмон Носир», сўнгги — вокзал ёнидаги бекат эса «Жанубий» деб аталади. Лойиҳанинг ўзига хос хусусиятларидан бири шундаки, барча бекатларнинг йўлакларида турли савдо расталарини жойлаштириш ҳам мўлжалланган. Буларга қўшимча қилиб шуни айтиш керакки, лойиҳачилар энди «Чилонзор» йўналишини узайтириш бўйича иш бошлаб юборганлар. Бу йўналиш «Максим Горький» бекатидан Тошкент трактор заводигача боради.

Хуллас, Тошкентда метро қурилишининг келажаги порлоқ. Қорақамиш ва Қуйлиқ мавзеларига ҳам ер ости йўлларини олиб бориш режалаштирилмоқда.

И. САФАРГАЛИЕВА,
ЎзА мухбири.

ЎТ БИЛАН ЎЙНАШМАНГ

Болаларнинг шўхлиги ёки уларга нисбатан катталарнинг беparволиги туфайли ёнғинлар содир бўлмоқда. Кўп ҳолларда эса ёнғинлар натижасида болалар ҳалок бўлишмоқда.

Жумладан, шу йилнинг ўтган 7 ойи мобайнида республикамизда 12289 ёнғин содир бўлиб, келтирилган моддий зарар 293 млн. сўмдан ошиб кетган бўлса, уларнинг ҳар бешинчиси болаларимизнинг шўхликлари натижасида содир бўлган. Оилаларга келтирилган зарарлари 31 млн. сўмдан ошиб кетган. Минг афсуслар бўлсинки, мана шу бўлган ёнғинлар натижасида 48 нафар болаларнинг умри бевақт хазон бўлган.

Болалар томонидан содир бўлаётган ёнғинларнинг таҳлилидан шу нарса маълум бўлмоқдаки, улар асосан болаларни уйда ёлғиз қолдириб кетишидир. Баъзан ўз болаларимиз қўлига ўйинчоқ ўрнига гугурт қутисини тутқазиб қўйиб, улардан ўт ёқишни илтимос қиламиз, турли топшириқлар берамиз. Шундай қилиб болаларда ўт билан ўйнаш иштиёқини уйғотамиз. Шулар сабабли шу йил болаларнинг шўхликлари натижасида содир бўлган ёнғинлар сони 1992 йилнинг шу даврига нисбатан 272 тага кўпайиб улар келтирган моддий зарар эса 10 млн. сўмга ошган.

Қашқадарё вилояти, Чироқчи ноҳияси Наврўз давлат хўжалиги Жар қишлоғида истиқомат қилувчи Маркаевлар оиласида ёнғин содир бўлди, натижада 50 $м^2$ сомонхонанинг ички ва юқори қисми ёниб кетган. Бу ўйин натижасида хонадонга 100 минг сўм миқдорда зарар келтирилган.

Афсуски, ҳозирги кунда бундай мисолларни кўплаб келтириш мумкин. Демак, бу борада олиб бораётган ишларимиз етарли бўлмаяпти, кўраётган чора-тадбирларимиз эса ҳалигача ўз самарасини бермаяпти. Бас шундай экан, бу ишда биргина ёнғиндан сақлаш ходимлари ва ота-оналар эмас, балки жамоатчилик, боғча, мактаб ҳамда ўқув юртларининг тарбиячи ва муаллимларнинг роли катта бўлиши керак.

Ота-оналар ўт билан ўйнашнинг оғир оқибатларга яъни ёнғин чиқишига олиб келишини ўз болаларига ҳар доим тушунтиришлари, уларнинг гугурт билан шўхлик қилишларига сира рухсат бермасликлари лозим. Акс ҳолда болалар шўхликларидан содир бўлаётган ёнғинлар ва кўнгилсиз воқеалар камайиши ўрнига фақат кўпайиши мумкин.

Р. ЖЎРАЕВ.
Ўзбекистон Республикаси ИИВ ёнғиндан сақлаш муҳандиси, ички хизмат бошқармасининг катта лейтенанти.

КЕЧА БУГУН ЭРТАГА

● **РОССИЯ Федерацияси Президенти Борис Ельцин Грузия ҳукумати бошлиғи Эдуард Шеварднадзе билан телефон орқали суҳбатлашди. Россия Президенти ахборот хизмати маҳкамасидагиларнинг РАТА—ТАСС мухбирига хабар беришича, икки мамлакат раҳбари грузин-абхаз можароси ҳудудидаги вазиятни муҳокама қилган.**

● **ҚОЗОҒИСТОНДА вабо тарқалишининг олди олинди. Ҳозирча бу касалликка чалинганлар жами ўн бир киши. Яна беш киши бу хавфли касаллик тарқатувчиси эканлиги аниқланди. Улар ўзларини яхши ҳис этаётганликларига қарамай, касалхонада даволанишмоқда.**

● **ҚИРҒИЗИСТОН Республикаси пойтахтида Марказий Осиё кардиологларининг биринчи конгресси очилди. Анжуманда 300 га яқин олим қатнашаётир. Конгресс уч кун давом этади.**

● **ГРУЗИЯ Мудофаа вазирлиги маълумотларига қараганда, ўт очишни тўхтатиш ҳақидаги уч томонлама келишувга қарамай, абхазияликлар пайшанба куни эрта тонгда артиллерия ва оғир ҳарбий техника ёрдамида Тамиш-Очамчир йўналиши бўйлаб ҳужум бошлаганлар. Тўп отишмалари натижасида Цагера қишлоғи хароб қилинган, қурбонлар ва ярадор бўлганлар бор.**

● **АЭРОФЛОТ самолётини Норвегияга олиб қочган кишилар ниҳоят йўловчилар ва учувчиларнинг барчасини озод қилиб, маҳаллий ҳукуматга таслим бўлди.**

Улар ислом жангарилари гуруҳларидан бири билан алоқадор, деб тахмин қилинмоқда. Террорчиларнинг ягона талаби Норвегиядан сиёсий бошпана сўраш эди. Маҳаллий ҳукумат вакилларининг маълум қилишича, талаблари умумий асосга биноан кўриб чиқилиши ваъда қилингач, террорчилар таслим бўлган. Сиёсий бошпана масаласи тўла ҳал этилгунга қадар улар Норвегияда яшаб туради.

● **МОСКВА ички ишлар Бош бошқармасининг уюшган жиноятчилик бўйича минтақавий бошқармаси бошлиғи Владимир Рушайло «Независимая газета» рўзномаси мухбири билан суҳбатда жиноятчиликда бирлашиш ва уюшиш ҳолати кўзга ташланаётганини айтди. Унинг фикрича, ҳозир Россия пойтахтида юздан ортиқ катта уюшган жиноятчи гуруҳлар бор.**

● **ЎТГАН КУНИ Россия Федерацияси вице-президенти Александр Руцкой туғилган кунини нишонлади. Олий Кенгаш раиси Руслан Хасбулатов биринчилардан бўлиб уни табриклади.**

ҲУҚУҚИЙ ОНГ КАМОЛОТИ САРИ

Ташкил топган ҳар қандай мустақил давлат олдида ниҳоятда мураккаб бўлган кўпгина муаммолар кўндаланг бўлиши табиий ҳол. Бу муаммолар албатта ўша давлатда яшаётган халқнинг ўз миллий давлатчилигини ташкил қилиш, халқнинг моддий фаровонлигини, маънавий баркамоллигини таъминлаш каби бир қатор масалалар билан боғлиқ бўлади, албатта.

Ўзбекистонимиз ҳам ҳозирги кунда ана шундай бир қатор муаммоларга дуч келиб турибди. Бу муаммолар халқимизни ҳозирча мавжуд бўлган тангликдан тезда олиб чиқиш йўлида иқтисодиётимизни қайта қуриш, бозор муносабатларига, ҳар томонлама ўйлаб, аста-секинлик билан ўтиб боришдир. Иккинчи томондан давлатимизнинг сиёсий тизимини қайта шакллантириш ҳамда ҳуқуқий, адолатли, демократик давлат қуриш билан бирга ҳар бир шахсда ҳуқуқий онгни такомиллаштириш, унут бўлиб кетаётган қадриятларни қайта тиклаб, жамиятимизни поклаш билан боғлиқдир.

Ана шу муаммолардан яна бири бу ёш республикамизга етук мутахассисларни тайёрлаш ва уларда ҳуқуқий онгни қайта мустақил давлатимизнинг қоидаларига асосланган ҳолда шакллантиришдан иборатдир. Етук мутахассислар тайёрлашда шу кадрларнинг олган билими, эгаллаган мутахассислиги қайси соҳада бўлишидан қатъи назар уларда ҳуқуқий онг, ҳуқуқий маданият шаклланмаган бўлса у баркамол кадр бўлмаслиги мумкин. Чунки улар қураётган ҳуқуқий давлатимизнинг туб моҳиятини ва мақсадини, ҳатто ўзининг ва ўзгаларнинг қонун билан кафолотланган ҳуқуқларини ҳам билолмайдилар. Ўз фаолиятида эса жуда кўп хато-камчиликларга йўл қўядилар.

Республикамизнинг барча олий ва ўрта махсус ўқув юртларида тайёрланаётган ёш мутахассисларда, шунингдек ўрта мактабларда ҳам ҳуқуқ асослари ўқитилишига алоҳида эътибор берилялти.

Тайёрланаётган мутахассисларни ҳуқуқий жиҳатдан қуроллантириш йўлида олиб бориладиган хизматлардан бири бу ҳуқуқ соҳасида ўқув дарсликлари тайёрлашдир. Тайёрланадиган дарслик албатта ҳозирги давр талабига жавоб берадиган, ёш республикамизда қабул қилинган қонунларни ҳар томонлама ўзида ифода эта олган бўлиши керак.

Ҳозирги давр талабига мос бўлган ҳуқуқий соҳадаги дарслик Тошкент давлат иқтисод дорилфунунининг профессори, юридик фанлар доктори, республикамизда илмий кадрларни тайёрлашда ҳормай-толмай меҳнат қилиб, қатор шогирдлар тайёрлаган, амалий соҳада ҳам узоқ йиллар етук юрист мутахасисслар тайёрлаб республикамизнинг равнақига самарали ҳисса қўшган етук олима М. С. Восиқованинг муаллифлигида ва раҳбарлигида республикамизнинг бир гуруҳ етук юрист олимлари томонидан ёзилган ва Ўзбекистон Республикасида хизмат кўрсатган фан арбоби, профессор (марҳум) Ф. Х. Сайфуллаев билан биргаликдаги умумий таҳририда «Ўзбекистон» нашриёти томонидан 1992 йилда чиқарилган «Ҳуқуқ асослари» ўқув дарслигидир.

Бу дарслик айни вақтда кўп меҳнат билан ҳозирги қийин вазиятда чоп этилган, ҳуқуқшунослар томонидан қўлга киритилган жуда катта ютуқдир. Китоб тўққиз бўлимдан иборатдир. Унинг ҳар бир бўлими ҳуқуқ тармоқларининг алоҳида соҳасига бағишланган. Бу китобнинг ютуғи, унинг ўқимишлилиги шундаки, ҳоҳ талаба бўлсин, ҳоҳ амалиёт ходими бўлсин, ёки бутунлай ҳуқуқ билан боғлиқ бўлмаган халқ хўжалигининг бошқа тармоғида меҳнат қилаётган киши бўлсин, қонун, давлат ҳақида тушунчага эга бўлишни истаган кишиларга республикамизда ҳуқуқ тармоқлари, барча соҳадаги қонунлари бўйича бир йўла аниқ тушунча беради.

Республикамиз мустақил давлат бўлганлиги шарофати билан маънавий қадриятларимиз, урф-одатларимиз қайта тикланяпти. Шу сабабли мусулмон ҳуқуқи ҳам китобга алоҳида бўлим қилиб киритилиши жоиздир. Республикамиз халқаро муносабатда алоҳида тенг ҳуқуқли мустақил субъект бўлиб иштирок этяпти. Шу сабабли халқаро ҳуқуқ ҳақида ҳам бор бўлим киритилиши зарурдир. Юқоридаги истаклар ҳисобга олинган ҳолда китоб қайта нашр этилса, мақсадга мувофиқ бўлар эди, деб ҳисоблаймиз.

Б. ИБРАТОВ.
Тошкент давлат юридик институти, Фуқаролик ҳуқуқи кафедра доценти.

Чекка бир қишлоқнинг...

...Шарифа опани эсимни танибманки биламан. Ҳамма вақт қўлтиғида бир даста китоб. Гоҳо мактабда, гоҳо дала шийпонида. Кўпинча туман марказига бориш учун шошилган... Қандайдир йиғингами, семинаргами? Кейин қайтибоқ ҳаракатга тушади. Елиб-югуради. Қишлоқ кутубхонасининг мўъжазгина хонаси бир бурчагида янги адабиётлар, кўрсаткич тахталар, ташвиқот воситалари пайдо бўлади. Ҳукуматнинг олиб бораётган сиёсатини шу зайл халққа, қишлоқдошларига етказади. Буни ҳар ким турлича қабул қилар балки...

Тарғибот-у-ташвиқотчилар ҳамма замонларда бўлган. У пайтлар юқоридан махсус кўрсатмалар беришарди. Бир кечада йўқдан бор қилиш қайсидир тадбир учун алоҳида кўрсаткич, воситалар тайёрлаган вақтлар бўлган. Унда иш буюрувчи кўп бўларди. Партком котиби бир хўжайин, «Билим» жамияти вакили бир хўжайин. Маҳаллий бошлиқларнинг ҳар бири ўзича...

Энди бошқача замонлар келаётир. Эркинликнинг қадрига етиш, янгича, биз кўникмаган ҳаёт тарзига тушиб кетиш осонмас. Ҳамон юқоридан, бировдан буйруқ, кўрсатма кутиш «касали»дан қутила олмаётганлар ҳам бор...

Юртчилик. Қизиқ одатларимиз бор. Баъзида муаллифлар куйиниб ёзган мақолаларни ўқиш учун ҳафсаламиз келмайди. Газетани номига варақлаган бўламиз. Радиодан куй-қўшиқ тинглашга ўчмиз. Ойнаи жаҳонда ҳадеб «олди-қочди» киноларни кўрсатаверсалар. Шуни кутамиз.

Чекка бир қишлоқдаги одамларнинг ташвишлари ўзлари билан. Рўзғор тинчгина фикрлашга, имкон бермайди. Бундай пайти муштарийликка вақт қани?...

Қишлоқнинг ўнғай жойида қўним топган зиё маскани—кутубхонанинг аҳамияти бундай пайт катта. Бу жойга кўпчилик бош суқади. Қизиқиш ҳисси ҳаммасидан устун. Балки, лоқайд бировимизга қалин китобларни синчиклаб ўқиш ёқмас. Яна бровимиз шунчаки томошабинмиз. Аммо, мўъжаз хонанинг деворларидаги тарғибот-ташвиқот воситалари эътиборимизни тортади. Бир марта кўргимиз, танишгимиз келади.

Шарифа опанинг тарғиботчилик касби шуниси билан қадрли. Шуниси билан керак.

Заҳматкаш аёлнинг тиниб-тинчимай давлатимиз мустақиллигига бағишлаб ташкил қилган кўргазмасини кўплар кўрган. Танишган. Бу хонадан нимадир олиб кетган. Бу ҳақда яна нималардир билгиси келган.

Айниқса, янгиликка ўч ёшлар бу ерга кўплаб келишади. Опа билан суҳбатда бўладилар. Янги чиққан адабиётлар билан танишадилар. Мустақилликнинг машаққатли йўлида амалга оширилган ва оширилажак ишлар кўлами, шу улуғ ишда оддий бир фуқаро сифатида биз нима қилиш зарурлигимизни англашади.

Бир оддий инсоннинг ўз касби нонини ҳалоллаб еётгани тимсоли шу эмасми? Қанийди ҳамма ҳам шундай ишласа?

Хоразмнинг қадим Қулон Қорабоғ қишлоғининг Оппоқлар элатидаги қишлоқ кутубхонаси мудираси, «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими» Шарифа опа Оллоёрованинг ёшлар билан мулоқотда пайтини топиб, уни лаҳзаларга муҳрлаган сураткашнинг маҳорати ана шулар ҳақда яна бир карра ўйлатди. Чорак асрдан ортиқ вақтдан бери танийдиганим сипогина аёлни қайта кашф қилдим. Ҳар бир ишнинг, ҳар бир касбнинг ўз фидойилари, ҳавасмандлари бўлади, деб неча карра билиб-билмай ёзганларим эсимга тушди...

Р. ҲАСАН.

СУРАТДА: Ш. Оллоёрова мустақиллигимизнинг икки йиллиги муносабати билан ташкил қилган воситали кўргазмани ёшларга таништирмоқда.

Эртага—Ўрмон хўжалиги ходимлари куни

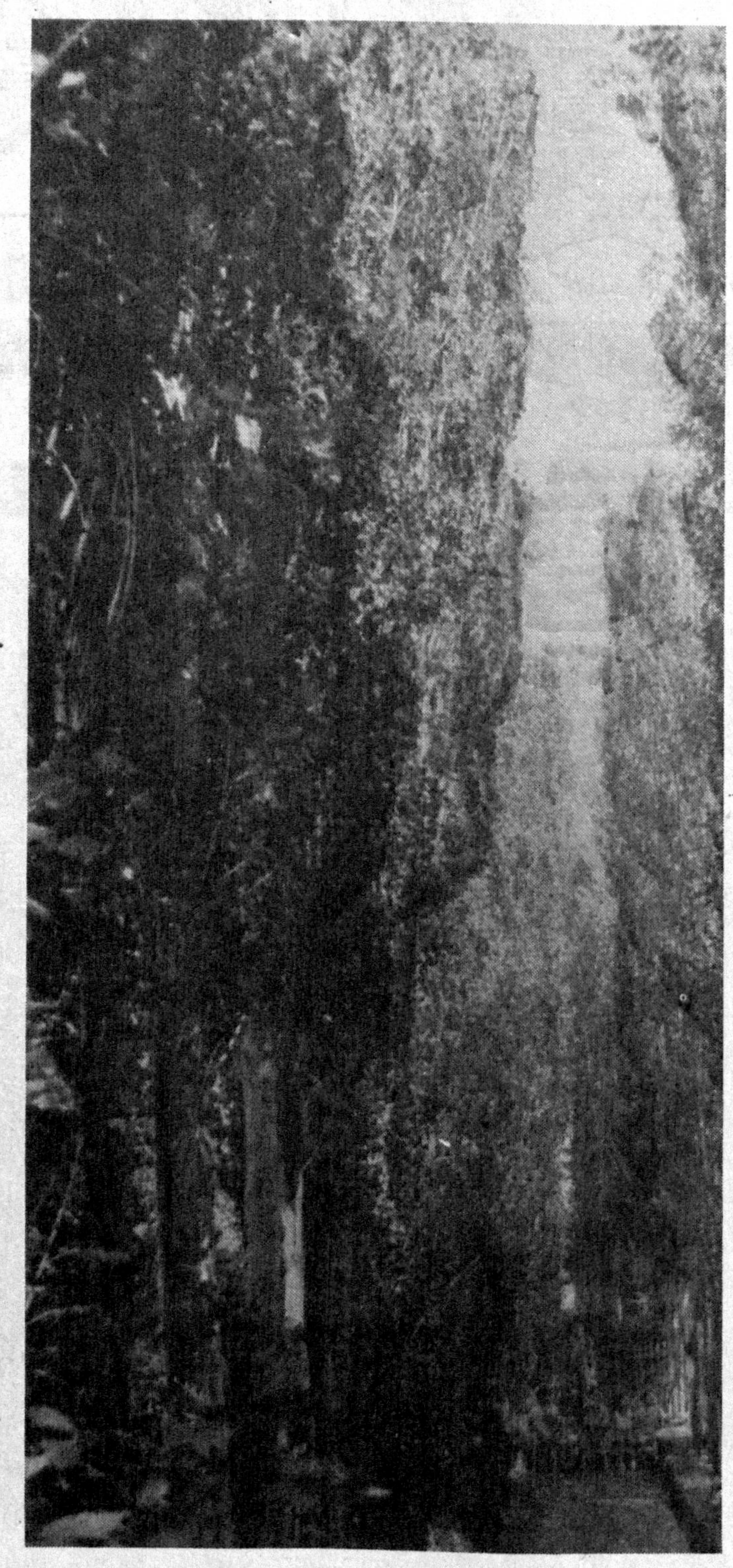

ЎЗБЕКИСТОННИНГ ЯШИЛ БОЙЛИГИ

Республикамиз ўрмонларининг умумий майдони 7,9 млн. гектардан ортиқ. Булар асосан қумли чўлларда бўлиб, саксовул, черкез, қандим ва юлғун ўсимликларидан ташкил топган. Тоғларда арча, ҳандон писта, грек ёнғоғи, бодом, олма, тоғолча, дўлана ва бошқа турли хил ёввойи мевали дарахт ва буталар ўсади. Дарё бўйларидаги тўқайзорларда эса асосан тўранғил, тол, жийда, чақонда каби буталарни учратиш мумкин.

Ўзбекистон ўрмонзорлари унча улкан бўлмаган майдонни эгалласа ҳам, уларнинг халқ хўжалигидаги аҳамияти жуда катта, хусусан, ўрмонлар сувни бир меъёрда сақлайди, тупроқ емирилишининг олдини олади, яйловлар маҳсулдорлигини кўтаради. Бундан ташқари халқ хўжалигига маҳаллий ёғоч, ёнғоқ, турли доривор маҳсулотлар беради. Айниқса, ўрмон хўжаликлари ҳудудида жойлашган кўплаб пионер лагерлари, дам олиш уйлари, санатория ва пансионатларни айтмайсизми?

Бироқ ўрмонларимиз ҳамон катта диққат-эътиборга, парваришга муҳтож. Шу сабаб ҳозирги кунда ўрмон хўжалиги тизимида 80 та ўрмон хўжалиги корхоналари иш олиб бормоқда. Жумладан 49 та ўрмон хўжаликлари, 10 та хўжалик ҳисобидаги мустақил ўрмончилик бўлимлари, 1 та ўрмон хўжалиги ишлаб чиқариш бирлашмаси, 4 та ўрмон милиоратив станцияси, 6 та қўриқхона, 2 та овчилик хўжалиги, 2 та боғ, 6 та доривор ўтлар етиштирадиган давлат хўжалигидир. Уларнинг астойдил саъй-ҳаракатлари туфайли шу йилнинг 8 ойи мобайнида катта миқдор майдонда ўрмонзорлар барпо этилади.

Қумли зоналардаги жамоа ва давлат хўжаликларининг чўл-яйловларида ихота ўрмонзорлари барпо этилади.

Сўнгги йилларда ҳукумат томонидан ўрмон хўжаликларини ривожлантириш учун эътибор ва ҳар томонлама ёрдам кўрсатилмоқда. Бунга «Ўзбек ўрмони» ишлаб чиқариш бирлашмасини қайтадан давлат ўрмон қўмитасига айлантирилишини, доривор ўтлар етиштиришга ихтисослашган ишлаб чиқариш бирлашмаси тузилишини яққол мисол қилиб олишингиз мумкин.

Юқорида қайд этилганидек, ўрмончилар олдида катта ва муҳим муаммолар турибди. Белгиланган вазифаларни муваффақиятли бажариш учун Республика миқёсида Ўрмон хўжаликларини интенсив ривожлантириш бўйича концепция ишлаб чиқилмоқда.

Ана шу концепцияга асосан ҳозирги кунда ўрмончилик бўйича кўпгина режалар белгиланиб, амалга оширилмоқда.

Республикамиз Президенти Ислом Каримовни фармонларига биноан қишлоқ ерларда уй-жой қуриш учун кўплаб ерлар ажратилди. Шу сабабли ишбоп ёғочга бўлган эҳтиёж жуда ортиб кетди. Шуни назарда тутиб, 1991 йилдан бошлаб деярли ҳамма ўрмон хўжаликлари. маҳаллий қурилиш учун ишбоп ёғоч маҳсулоти олиш мақсадида теракзорлар барпо қилишга киришдилар. Ўрмон хўжаликлари томонидан 1991—1995 йилларда 300 гектар ерда янги теракзорлар барпо қилиш, шунинг 1000 гектарига яқинини қўриқ Жиззах вилоятида яратиш вазифаси белгиланган. Жиззах вилояти раҳбарлари қарори билан ўрмон хўжаликларига терак экиш учун суғориладиган ерларни ажратиб беришди.

Ҳозирги кунда Қорақалпоғистон Республикаси, Бухоро, Навоий, Хоразм вилоятлари ўрмончилари кўчма қумларни мустаҳкамлаш, қуриган Орол денгизи тубида ва Орололди районларида ўрмонзорлар барпо қилиш бўйича жуда катта ишларни амалга оширмоқдалар. Фақат шу йилнинг ўзида ушбу регионда 25000 гектар майдондан ортиқ ерда саксовул кўчатини экиш йўли билан янги ўрмонзорлар барпо қилиш ишлари бажарилади. Келгусида бу ишлар давом эттирилиб, қуриган Орол денгизи ўрнида қарийб 600 минг гектардан ортиқ майдонда янги ўрмонзорлар бунёд этилиши керак. Бу ишларни бажариш ўз-ўзидан бўлмаяпти. Авваламбор бу ишлар табиий шароити жуда оғир бўлган кўчма қумликларда, аҳоли пунктларидан узоқ бўлган ерларда бажарилмоқда. Ушбу шароитларда ишлаш учун катта қувватга эга бўлган техникалар, яшаш учун вагон-уйлар ва ишчи кучи етишмайди. Шундай қийинчиликлар бўлишига қарамай, ўрмончилар қумликларда ўрмонзорлар барпо қилиб, уларни кўпайтириш, қўриқлаш билан шуғулланмоқдалар.

Бизнинг республикамизда кейинги йилларда куз ва баҳорда кўчат экиш ойлигини ўтказиш яхши анъанага айланди. Ана шу даврда янги боғлар, узумзорлар, дам олиш масканлари ташкил қилинди. Бу ишларда ўрмон хўжаликлари аъзолари бевосита иштирок этиб, турли ташкилотлар, корхоналар ва аҳолига миллион туп ҳар хил мевали ва манзарали кўчатлар етказиб берадилар.

Х. ТОЛИПОВ,
Ўзбекистон Республикаси Давлат Ўрмон Қўмитасининг ўрмонзорларни тиклаш ва барпо этиш бўлимининг бошлиғи, биология фанлари номзоди.

ПРЕЗИДЕНТ ФАРМОНЛАРИ ҚАНДАЙ БАЖАРИЛМОҚДА

ИЗЛАНУВЧАН ФЕРМЕР

Йил бошидан бери давлатга 15 минг литр сут, 2,5 минг килограмм гўшт топширган Исоқжон Зайниддинов Марҳамат туманидаги «Пахтакор» жамоа хўжалигида фермерларга сардорлик қилмоқда.

Бор-йўғи битта сигир ва бир новвос билан фермерликка асос солган Исоқжон ака икки йил ўтмасданоқ 16 бош новвос, 5 бош сигир, бир қанча курка ва ўрдак боқа бошлади. Бунинг учун у оила аъзолари ёрдамида хўжалик ажратиб берган 3 гектар ерга эртапишар буғдой ва арпа экиб мўл ҳосил кўтарди, бўшаган ерларга эса силос учун маккажўхори қадади. Ҳосилнинг бир қисмини давлатга топширди. Сўнгра 50 бош қорамол боқиладиган ёзда салқин, қишда иссиқ бино барпо этилди. Молхона ёнига омборхона қурди. Т-40 маркали эски тракторни сотиб олиб ўзи таъмирдан чиқарди.

Омбори донга тўлган, ҳовлисида эса ғарам-ғарам сомону пичан ғамлаган Исоқжон ака шу кунларда экиндан бўшаган ерларида маккажўхорига шарбат бериш билан банд. У бу экиндан ҳам дон, ҳам силос олмоқчи.

Тиниб-тинчимас фермер яна бир иш бошлади: ўғилларини ёнига олиб, паррандачилик фермаси учун жой ҳозирлашга киришди. Унинг зах сувларни қочириш учун қазилган катта зовурда балиқ ўрчитиш нияти ҳам йўқ эмас.

Исоқжон аканинг саъй-ҳаракати туфайли фермер хўжалиги бойиб бормоқда

К. НИЗОМОВ,
ЎзА мухбири.
Андижон вилояти.

Бобо касбини ардоқлаб

Бугун касблар орасида энг яхшиси, ҳавас қилса арзийдигани қайси бири эканлигини биласизми? Тез-тез одамлар оғзидан шу гап-сўзларни эшитиб қоламиз: «Битта отаринг бўлса-ю унда фалон бош қўйқўзинг бўлса». «Гўштнинг нархи ошиб бораётган ҳозирги кунда кимга мазза, чўпонга мазза».

Ҳа, чўпонга... мазза. Лекин...

Ҳикоямиз қаҳрамони ҳам чўпон. У ўз касби ҳақида бундай ўйламайди. Аммо касбим ёмон, оғир ҳам демайди. Унинг учун бу касб фақат ушалган орзу. Болалигидан негадир чўпонликни ёқтириб қолган. Балки бобоси билан илк марта яйловга чиққанида кенгликларнинг ўзига хос жозибасими ёки бўлмаса бобосидан отар ортида юриб эшитган ҳикоялари таъсирими, ишқилиб унинг учун чўпонлик жону дилига айланиб қолган.

Бу йигитни Олимжон Имомов дейдилар. Самарқанд вилоятининг Нуробод туманидаги «Улус» давлат хўжалигининг 2-бўлимида бош чўпон. Ўзига яраша орзулари кўп. Биттаси чўпонлик эди, бунга эришди. Аммо энг муҳими ҳали олдинда. Бобосига берган битта сўзи бор. «Менга ишонаверинг, юзингизни ерга қаратмайман. Уялтириб ҳам қўймайман. Чўпонлик таёғимни, албатта, оқлайман».

Олимжоннинг бобоси Мамарайим Эргашев ҳам роппа-роса 40 йил чўпонлик қилиб, Улус яйловларини қўйқўзига тўлдирган эди. 1983 йилда шу ердаги Улуғбек номли ўрта мактабни битказган Олимжоннинг ҳануз эсида: мактабни тамомлаган кезлари отаси Эломон ака унга бирор бир ўқув юртига, иложи бўлса, институтлардан бирига кириб ўқишни маслаҳат берганди. Бироқ ўғил отасининг гапига кирмади. Қайсарлик қилиб туриб олди. «Сизнинг ўқитувчилик қилганингиз етар бизга ҳам».

— Ахир...

— Йўқ, ота. Мендан бундайроқ чўпон чиқса, чиқарку, аммо яхши тугул, ёмонроқ муаллим ҳам чиқмайди. Шунинг учун мажбурламанг. Буёғи бобомга сўз бериб қўйганман. Саксонга кирганларида энди тинч қўяйликда бобомни.

— Демак, маслаҳатни олдиндан пишириб қўйган экансизлар-да. Майли, билганингдан қолма Олимжон. Фақат отам ўқитмадилар, деб мендан гина қилмасанг, бўлгани.

Шу-шу. Олимжон дастлабки кезларда бобосига чўлиқ бўлиб юрди. 1992 йилнинг ўзида эса Мамарайим бобонинг қўлидан чўпон таёғини бутунлай қабул қилиб олди. Ўтган йиллар бесамар кетгани йўқ. Биргина 1992 йилнинг ўзида отаридаги ҳар юз бош қўйдан 176 тадан қўзи олди. Жорий йилда бу рақам 185 таданни ташкил этди. 300 бош қўзини ўстиришга қолдирди. Шу қаторда давлатга 276 дона юқори сифатли қоракўл тери топширди. Ҳар бир қўйдан қирқиб олган жуни 3 килограммданга тўғри келди. «От изини той босади», деганлари шу бўлса керак. Олимжон бобосининг изидан бориб, ваъдасига вафо қилмоқда.

Тунов куни «ойнаи жаҳон» қаршисида ўтирган Олимжон Президентимиз Ислом Каримовнинг чорвачилик, фермер хўжаликлар аҳамияти ҳақидаги сўзларини эшитиб ўтириб, тўлқинланиб кетди. «Демак, мамлакатимизнинг озиқ-овқат соҳасидаги мустақиллигига биз ҳам ўзимизнинг шахсий ҳиссамизни қўшишимиз мумкин экан. Бобомнинг касбини танлаб хато қилмаганимни энди англаяпман шекилли» хаёлидан ўтказди у.

М. БОБОҚУЛОВ.

Тўйлар кундузи бўлсинми?

Кексалар ҳамиша ёшларнинг ташвиши билан яшайди. Тожикистон республикаси Ленинобод вилояти Ғончи туманига қарашли «Мужун» қишлоқ кенгашида яшовчи оқсоқоллар ҳам фарзандларининг ахлоқига таъсир қилиш хавфи бор деган мулоҳаза билан йигит-қизларга қизил тўй қилишни ман этиб қўйдилар. Мужуннинг кўпгина маҳаллаларида никоҳ тўйлари эскичасига, ҳеч қандай дабдаба, стол-стулларсиз ўтадиган бўлди. Лекин Иторчи (маҳалла)ликлар анойи эмас экан. Улар мўйсафидлар билан ошкора тортишишни ўзларига эп кўрмадилар, бироқ уч ой давомида бу маҳалла аҳли келишиб бирорта ҳам тўй ўтказишмади. Ҳозирда Иторчида тўйлар кундузи 3 да бошланиб, номозшом пайтигача давом этадиган бўлди. Энди ёшлар инсон ҳаётида фақат бир мартагина бўлиши керак бўлган никоҳ тўйларини кўнгилдагидек, ҳамманинг кўз олдида бемалол ўйин-кулги қилиб ўтказишадиган бўлишди.

МАНГУ ХАЗИНА КАЛИТДОРИ

Бу кўҳна замин табиий бойликларга бой бўлибгина қолмай, балки жуда кўп доривор гиёҳларга ҳам макон юртдир. Агар уларни билиб, ўз вақтида тўғри қўлланилса, турли касалликларнинг олди олиниши, кўплаб беморлар шифо топиши мумкин.

Бугунги суҳбатдошимиз доривор гиёҳларнинг билимдони, бағри кенг инсон, Ўзбекистон Фанлар академияси Ботаника илмгоҳининг эфир мойли, доривор ва бўёқли ўсимликлар лабораториясининг бошлиғи, Беруний мукофотининг совриндори, биология фанлари номзоди Қаҳҳор ака ҲОЖИМАТОВ:

— Қаҳҳор ака, Сиз билан суҳбатлашишга тайёргарлик кўриш чоғида халқимизнинг бир ҳикояти ёдимга тушди. Ровийларнинг бизга етказган ҳикоятида айтилишича, даштнинг чекка бир қишлоғида ёш йигит қутириш касалига мубтало бўлган экан. Табиблар ва ҳамқишлоқлари қанчалик саъй-ҳаракат қилиб, уни даволашга ва эпақага солишга уринмасинлар, ҳеч чора кор қилмас экан. Қутирганидан қутираверибди бечора йигит. Одамлар иложсиз қолишгач, унинг қўлларига пўлат занжирлар тақиб, ертўлада сақлай бошлашибди. Авваллари қалин-қулин арқонларни ғажиб ташлаган экан-да. Занжир узилгач, ириллайдиган одат чиқарибди бемор. Яйловга кетаётган чўпон бир куни ертўладанириллаган овозни эшитиб, занжирбанд қутирган кишини кўрибди. Тишларини ғижирлатишини тўхтатсин, дея таёғини унинг оғзига тутибди. Йигит таёқни бутунлай ғажиб ташлагач, ўша заҳотиёқ чўпондан кечирим сўрабди-да, ва: «Қўлларимни ечинг, мен энди соғайдим», деб айтибди. Қутирган йигитни соғайтирган чўпон таёғи даладаштнинг турфа гиёҳлари ширасини шимавериб, даво бергувчи сеҳрли таёққа айланган экан.

Юртимизнинг табиати мувозанати бузилган, турли хил хасталиклар халқимиз фарзандлари ҳаётига чанг солаётган ҳозирги мураккаб шароитда қутирган касалликларни эпақага солувчи воситалардан — асосийси юртимиз бағридаги доривор гиёҳлардан кенг фойдаланиш мавриди етмадимикан!

— Барнобек, бағоят мароқли ва ибратли ҳикоят сўзлаб бердингиз. Камина ҳеч эшитмаган эканман уни. Мен сизга бир бошқа мисол айтмоқчиман. Ёдингизда бўлса керак, 80-йилларнинг ўрталарида поляк кино санъаткорлари «Табиб» деган фильмни суратга туширган, бу ажойиб санъат асари мамлакатимизда ҳам намойиш этилган эди. Унинг қисқача мазмуни қуйидагича: Тақдир тақозоси билан севимли касбдори ва суюкли қизалоғидан айрилиб қолган машҳур тиббиёт профессори, эл орасида юриб, беморларни даволаш орқасидан кун кўришга ва шу баробарда фарзандини излашга мажбур бўлади. Эл ичида кўчиб, қочиб, кезиб юраркан, халқ табобатига ва доривор гиёҳлардан фойдаланишга оид янгидан-янги билимлар, тажрибалар тўплайди. Қайсар маъмурларнинг тазйиқини енгиб, истаган мақсадига етишади: фарзандини топади ҳамда кўнгилдаги ниятлари тажассумини кўради. Хўш, унинг азиз ниятлари нималардан иборат эди? Маълумки, инсоният XX асрда ўта суронли, ғоят мураккаб, айни чоғда самарали ва сермазмун бир даврни бошдан кечирмоқда. Узоқ асрлар давомида турли халқлар амал қилиб келган анъанавий ахлоқдан ва қадриятлардан тортиб, иқтисодиётгача ўз тарихий манбаларидан йироқлашиш жараёнини бошдан кечирди, кечирмоқда. Замонавий тиббиёт илмида ҳам тамал манбалардан воз кечиб, асосан техника ва сунъий дори-дармонларга суяниш ягона амалга айланди. «Табиб» фильмида эса ана шу жараённинг унчалик ҳам маъқул эмаслиги яққол кўрсатиб берилган. Сиз ҳикоятда келтирган чўпоннинг сеҳрли таёғи ўрнини бугун дунёдаги, унинг силсиласидаги жонажон ўлкамиз доривор гиёҳлари тўғрисида маълумотлар тўпловчи ботаника — набототшунослик илми хазинаси эгаллайди. Олдиндан айтиб қўяй, юртимиз табиий маъданларга бой бўлгани сингари, унинг дала-даштлари ва доривор гиёҳлар бисёр. Шунинг учун ҳам бизнинг фанимиз йирик билимлар хазинасига эга. Дунёнинг энг қулай ва мўътадил иқлимларидан бирида жойлашган Ўзбекистон республикаси табиати мустамлакачилик сиёсати туфайли катта инқирозга учради. Тарихдан маълумки, рус босқинчилари Туркистонни босиб олар экан, дастлабки пайтларда ёқилғи етишмаслиги туфайли Фарғона ва Зарафшон водийсидаги катта-катта ўрмонларни йўқ қилиб юбордилар. 20-йилларда хусусий ерларнинг жамоа мулкига айлантирилиши натижасида юртимиз наботот оламига иккинчи марта катта қирон солинди. Иккинчи жаҳон уруши йилларида уруш зарурати туфайли Ўзбекистон табиатига ниҳоятда катта зарба берилди. 60-йиллардан бошланган пахта яккаҳокимлиги юртимизнинг саховатли далаларидан нафақат маданий экинларни, қолаверса, кўплаб доривор гиёҳларни бадарға қилди. Кудратли техника ва кўп сонли химиявий ашёлар нодир гиёҳларнинг томирини қуритди. Мустақиллик шарофати туфайли пахта яккаҳокимлиги тугатилиб, деҳқонларимизга ер, ишчиларимизга ишлаб чиқариш воситалари ва доривор гиёҳларимизга эса улар ўсадиган ареал, яъни, макон қайта қайтиб келиши кутилмоқда. Яқинда Ўзбекистон Республикаси Олий Кенгаши «Қимматли ва йўқолиб бораётган ўсимликлар ҳамда ҳайвонлар турларини ҳимоя этишни кучайтириш ҳамда улардан фойдаланишни тартибга солиш тўғрисида» қарор қабул қилди. Унга кўра тегишли руҳсатномаси бўлмаган ҳар қандай юридик шахс эндиликда юртимизнинг наботот ва ҳайвонот оламидан ўзбошимчаларча фойдаланмайдиган бўлди. Бундан ташқари доривор ўсимликлардан фойдаланиш жараёни ҳам тартибга солинади. «Қизил китоб»ни қайта тузиш кўзда тутилган. Белгиланган чоралар мамлакатимиз наботот ва ҳайвонот олами, шу жумладан доривор ўсимликларни ҳимоялашни анча такомиллаштиради. Набототшунос олимлар бунга ишонадилар. Чунки доривор гиёҳлар етти хазинанинг биридир.

— Тарихдан маълумки, улкан Арабистон ярим оролининг шимолидаги тарихий давлатлардан бири Набатия, яъни гиёҳлар ўлкаси деб юритилган. Ўсимликлар дунёсининг инсон саломатлигини муҳофаза қилишдаги аҳамияти нечоғлик катта эканлиги сир эмас. Тиббиётнинг ажаб эмас, бир тармоғи саналувчи фитотерапия — гиёҳлар билан даволашнинг пайдо бўлиши тарихи хусусида сўз юритсангиз!

— Наботот оламидан кундалик ҳаётда фойдаланиш инсоният тарихида ҳали ёзув пайдо бўлмасидан аввал қўллана бошланган. Баъзи олимларнинг фикрича, ит ва сигир инсонга ўргангунча ҳам одамлар гиёҳларнинг «тили»ни тушуна бошлаганлар. Ўсимликлар дунёси одамзод учун нафақат дори-дармон, балки озиқ-овқат, кийим-кечак, уй-жой тиклаш учун манба ҳисобланган. Инсоният тарихининг бешиги саналган қадимий Шумер давлатида тиббиёт фани шаклланаркан, унда доривор гиёҳлардан фойдаланиш етакчи соҳага айланган эди. Шундай бўлсада, бу борада биринчилардан деб муайян бир халқ ёки давлатни айтиш қийин. Чунки тиббиёт илми ер юзининг турли жойларида деярли бир даврда ўзига хос ривожланиш йўлига тушган. Бугунги кунда шифокорлар буюк юнон табиби Гиппократ бундан икки ярим минг йил олдин васият қилган қасамёдни ўқиб, ўз фаолиятларига киришадилар. Ваҳоланки, қўшни Ҳиндистонда табиблик қасамёди жорий этилганига қарийб 5 минг йил бўлди. Шумер давлатининг ворислари сифатида тарих саҳнасига чиққан араб давлатлари ёзув пайдо бўлгач, доривор гиёҳлардан фойдаланиш соҳасида катта ютуқларни қўлга киритдилар. Улар доривор ўсимликларнинг 1400 дан ортиқ тури билан киши дардига малҳам бўлишган.

Исо Алайҳиссалом мавлудидан 3 минг йил аввал Хитойда яшаган Шен Муния деган табиб доривор гиёҳларнинг 230 хилидан малҳам тайёрлай билган. Эрамизгача бўлган 469—377 йилларда яшаб ўтган Юнон шифокори Буқрот (Гиппократ) 236 турдаги ўсимликнинг дори-дармонлик хусусиятини маълум қилади. Милоддан аввалги I асрда яшаган яна бир юнон ўсимликшунос олими Диаскорид ўз тадқиқотларида 600 дан ортиқ доривор ўсимликлар ҳақида маълумот беради. Эрамиздан аввалги II—I асрда Ҳиндистонда битилган «Айурведа» китобида ҳам доривор ўсимликларнинг шифобахш хусусиятлари хусусида сўз юритилади. Милодий II асрда яшаган юнон олими Клавди Гален эса гиёҳлардан фойдаланиш усуллари тизимини ишлаб чиққан. Ушбу усуллар ҳозир ҳам ўз мавқеини йўқотмади. Тиббиёт, жумладан доривор гиёҳлардан фойдаланиш ривожига Марказий Осиёдан етишиб чиққан алломалар ҳам салмоқли ҳисса қўшганлар. Бинобарин, дунёдаги қадимий маданият марказлари қуршовида бўлган Марказий Осиё, қадимий Турон жаҳонда кечаётган барча жараёнлардан улар силсиласида тиббиёт ривожланишидан четда қолмас эди. Ўлкамизда тиббиёт ривожланишида зардуштийлик таълимоти катта ҳисса қўшди. Кейинчалик инқирозга учраган бу таълимот асосида табиат инъомлари доривор гиёҳлардан фойдаланишга оид бир неча тавсия мавжуд. IV—VI асрларда Рим империясида қувғинга учраган етук табиблар ҳозирги Эрон ва Марказий Осиёда бир неча тиббиёт мактаблари очдилар. IX асрда туркий қавмлар ёппасига исломни қабул қиларкан, эндиликда ислом мумтозият даври деб юритилаётган IX—XIII асрларда Ўрта Осиёда тиббиёт бениҳоя гуллаб-яшнади. Масовойҳ, Шопур ибн Саҳил, Юҳан бин Ҳунайн, Муҳаммад Закария ар-Розий, Абу Носир Муваффақ, Абулқосим Қамарий, Абу Али ибн Сино, Абу Райҳон Беруний, Абу Носир Форобий, Абу Умар Чағминий каби қомусий алломалар ўзларининг бой илмий тажрибаларини келажак авлодга қолдириб кетишган. Юқорида зикр этилган жаҳонга машҳур алломалар силсиласида Абу Али ибн Сино ва Абу Райҳон Берунийнинг дунё тиббиёти ва доришунослигини бойитган асарлари алоҳида ўрин тутади. Ибн Синонинг барча асарларида доривор гиёҳлардан ўринли фойдаланишга оид тавсиялар мавжуд бўлса, Абу Райҳон Берунийнинг «Китоб ас-Сайдана фи-т-тит» асари фармоконозия илмининг ривожига беҳад катта ҳисса бўлиб қўшилди. Тиббиёт илмининг ривожи Марказий Осиё мисолида бевосита давлатчилик мафкураси билан боғлиқдир. Соҳибқирон Амир Темурнинг тарих саҳнасига чиқиши даҳрий чингизийлар босқини туфайли йўқ бўлиб кетган илмий қадриятларнинг қайта тикланишига ва бирмунча жонланишига сабаб бўлди. Темурийлар даврида Мансур бин Юсуф, Бурҳониддин Кермоний, Муҳаммад Юсуф Қаҳҳол, Араб Муҳаммад ал-Бухорий, Имомуддин Шерозий каби етук табиблар етишиб чиқдилар. Ҳазрат Алишер Навоийнинг ўзи ҳам тиббиёт илмидан дурустгина хабардор бўлган. Бироқ, давлатчиликнинг Ўрта Осиёда инқирозга учраши тиббиёт илмининг ҳам таназзулига сабаб бўлди. Бинобарин, XVII—XIX асрлар давомида дунёга тўтиё қилгулик бирорта ҳам тиббий асар яратилмади. Ўлкамизда тиббиётнинг, жумладан, доривор гиёҳлардан фойдаланишнинг равнақи Октябрь инқилобидан кейин бирмунча жонланган бўлсада, тиббиёт илми ҳам барча соҳалар сингари ягона мафкуранинг хизматкорига айланди. Шунинг учун бўлса керак, Ўзбекистон собиқ СССРнинг бошқа республикаларда бўлгани каби тиббиёт илми жаҳон даражасида анча ортда қолган эди. Маълумки, ҳозирги пайтда аксарият мустақил давлатлар тиббиёт соҳасида ҳам тўла мустақилликка эгадир. Шунинг учун Ўзбекистонда тиббиётга оид фундаментал фан соҳаларини улар силсиласида фармоконозия ва физиотерапияни ҳам ривожлантириш керак. Чунки ўлкамиз доривор гиёҳларга жуда бой. Ҳозир рўйхатга олинган 4500 ўсимлик турининг 703 таси шифобахш хусусиятга эга эканлиги фан томонидан қайд этилди. Ўрганилмаганлари қанча!

— Гап келиб, юртимизнинг табиий заҳиралари, жумладан, бой доривор гиёҳларга келиб тақалар экан, ҳозирги пайтда улардан қандай фойдаланаяпмиз!

— Шуни очиқ таъкид этиш кераккки, инсоният ҳали ер юзидаги табиий имкониятлардан тўлиқ фойдаланганича йўқ. Шифобахш манбалардан бугунги кунда Ўзбекистонда тўлиқ фойдаланилаяпти десак, тўғри бўлмас. Биринчидан, ўлкамизда курорт соҳаси яхши ривожланмаган. Мавжуд санаторийларда гиёҳлардан фойдаланиш тўғри йўлга қўйилмаган. Иккинчидан, кўплаб қўлёзмалар мафкурапарастлар томонидан йўқ қилиб юборилгани туфайли бобокалонларимизнинг тап-тайёр дастурларидан фойдаланишнинг иложи йўқ. Агар собиқ Совет Иттифоқининг яқин ўтмишига мурожаат қиладиган бўлсак, 60-йилларда дориларни сунъий йўл билан тайёрлаш усули авж олди. Бунда маълум ўсимлик таркибидан лозим бўлган кимёвий моддалар ажратиб олинади, беморга эса касалига қараб у ёки бу моддадан ўзидан дори тайёрланади. Ўтказилган тажрибалар ушбу сунъий дорилар инсонга салбий таъсир кўрсатишини маълум қилди. Сўнгги йилларда аллергия хасталигининг кўпайиб кетгани бежиз эмас. Сунъий дори тайёрланаётганда беморнинг мижози ва у яшаётган минтақанинг табиий хусусиятлари инобатга олинмайди. Масалан, Россия Шимолида тайёрланган дори билан жазирама иссиқда ўсаётган ўзбек боласини даволаш унчалик мақбул эмас. Буюк ибн Сино ҳам айрим минтақада тайёрланган дорилар бошқа минтақадаги одамларга салбий таъсир кўрсатишини ва бунга йўл қўймасликни тавсия этган эди. Ўсимликни ўзи билан бевосита даволаганда унинг таркибидаги алколоидлар, флаваноидлар, органик кислота каби моддалар беморнинг танасига бир вақтнинг ўзида ҳар томонлама, яъни, юрак, жигар, ошқозон каби аъзоларга таъсир этиб, дард фаолиятига бутунлай барҳам беради. Ҳар бир ўсимлик биргина дардни даволаш учун яратилган. Ҳозирги пайтда Ўзбекистонда бевосита ўсимликнинг ўзи билан даволаш атиги 41 фоизни ташкил этади. Чунончи бу катта қиймат эмас.

— Камина араб-форс ва эски ўзбек тилини билганим учун адабий тарихий, фалсафий асарлар билан бирга, онда-сонда тиббий асарларни ҳам мутолаа қилиб тураман.

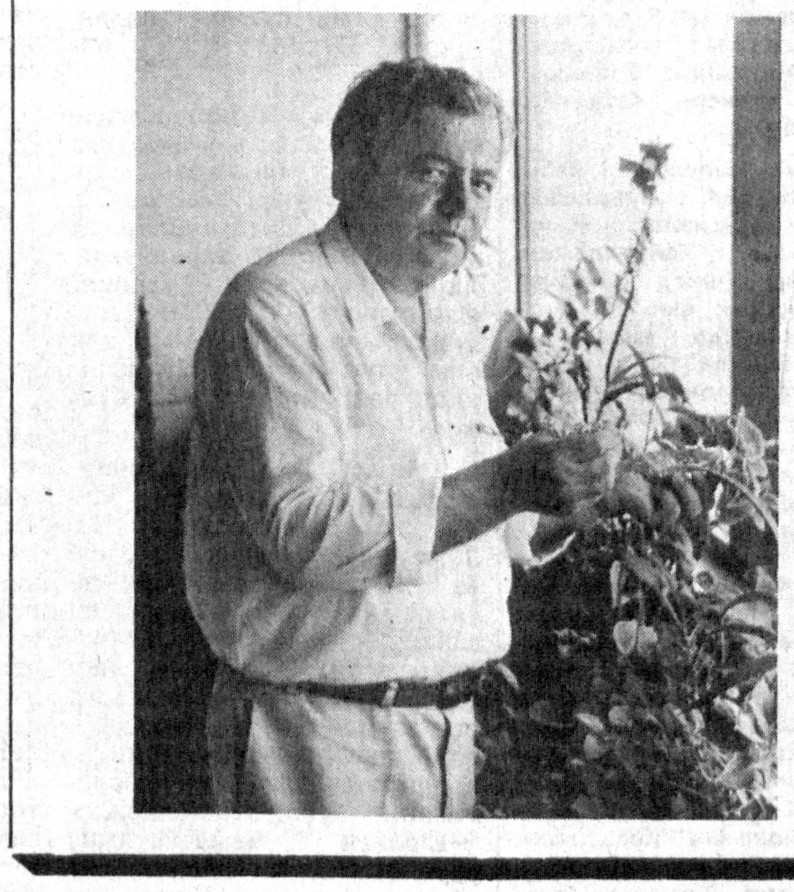

Ўзбекистон Республикаси Фанлар академияси Абу Райҳон Беруний номидаги Шарқшунослик институти хазинасида сақланаётган минглаб қўлёзмалар ичида тиббиётга оид кўплаб асарлар мавжуд. Шукурки, уларнинг айримлари нашр этила бошланди.

— Нашр ишлари бошландию, сиз тилга олган буюк хазинадан бебаҳра одамлар қатори мен ҳам ўша китобларни чанқоқлик билан мутолаа эта бошладим. Мен Жиззахнинг сўлим гўшаси—Гандумчошда дунёга келганман. Туғилган қишлоғимни табиат доривор гиёҳлардан қизғанмаган. Эрта баҳордан эсган шабада димоғимизга ялпиз ва исмолоқ ҳидини келтириб урар, қишлоқ қизларига қўшилиб, ялпиз теришга чиқиб кетардик. Ўрта мактабда ўқиркаман, биология ўқитувчимиз Баҳром Ризаев мени ботаника фанига қаттиқ қизиқтириб қўйди. Ўша кишининг муборак оғизларидан илк марта ибн Синонинг номини эшитганман. Менинг биолог бўлишимда йўл-йўриқларни кўрсатган акам Жўра Ҳожиматовнинг ҳам катта хизматлари бор. Талабалик йилларимда Самарқанд Давлат дорилфунуни ўқитувчиларидан бири Евгений Проскорёковдан кўп нарсани ўргандим. Ушбу дорилфунунда биология фанлари докторлари Жаббор Қобулов, Маматқул Икромов, Назир Амирхонов, Ўзбекистон Фанлар академиясининг академиги Жўра Саидовлар менга йўл-йўриқлар кўрсатиб, маслаҳат берган эдилар. Тошкентга келиб қолишимга эса академик Қодир Зокировнинг Ўзбекистон Фанлар Академияси ботаника тадқиқот институтига тавсия олиб беришдаги фаолияти сабаб бўлган. Мен бу ерда Иван Васильченко, Софокл Чевриниди, Владимир Соколов каби олимлар билан танишдим, шу ерда узоқ йиллар ишладим. Гарчанд, қадимий қўлёзмалардан кам хабардор бўлсамда, боболаримга содиқ фарзанд сифатида биламан ўзимни. Доривор ва хушбўй моддали ўсимликлар билан бевосита шуғулланиб, Ватанимизни қайта кашф этдим. Унинг тоғ-тошлари, дала-даштларини кезиб чиқдим. Ҳаётим доривор ва зироворлар билан бевосита боғлиқдир. Барнобек, уларнинг исмига эътибор беринг-а, нақадар гўзал: арслонқуйруқ, аччиқ мия, бутакўз, ерқалампир, канакунжут, кунгабоқар, олабута, наъматак, кийикўт, тоғрайҳон, маврак, тоғжамбил, зира занжабил, келинтили, шеролғин: бу гиёҳларни санаб тугатиб бўлмайди. Улар ҳақида ўндан ортиқ рисола ёздим.

— Фақат илмий иш билан чекланмаган бўлсангиз керак!

— «Райҳон», «Тошкент», «Орзу», «Ўзбекистон», «Тоғ гули», «Чортоқ» каби хушбўй ичимликларни истеъмол қилганмисиз? «Самарқанд бальзами»ни тотиган бўлсангиз керак? Уларнинг барчаси хушбўй ўсимликлар йиғмаларидан яратилган маҳсулотлардир. Уларни ишлаб чиқариш ҳозирги пайтда йилига ўртача 50—60 миллион сўмдан самара бериши аниқланган. «Самарқанд бальзами» халқаро мукофотларга ҳам сазовор бўлди. Ахир, Ўзбекистонда яратилган хушбўй ичимликнинг Германиядан олтин медаль олиб қайтиши ҳам осон эмас-да.

— Қаҳҳор ака, суҳбатимиз чоғида маълум бўлдики, Сиз яратган ЛСХ-1 (Лекарственные средства Ходжиматова) 1978 йилда дунёга келган эди. Ўзингизга маълум, айрим йилларда юртимизда пахта яккаҳокимлиги туфайли сариқ касаллиги ниҳоятда кўпайиб кетган эди. Шу даврнинг йиғилиши ва унинг тиббиёт соҳасида ишлатилиши ҳақида гапириб берсангиз!

— Сариқ касаллигидан ҳар йили 200—220 минг одам азоб тортаётган жигар хасталиклари йилдан-йилга ўсаётган йилларда бу дорини қайд эттириб олиш, унча осон бўлмаган. Юқори идорадагилар яъни, Маяковский бўридек ғажиб улгурмаган бюрократия қаттиқ қаршилик кўрсатди. Дастлабки пайтларда шифо топган минглаб беморларнинг дил сўзлари туширилган мактублар ишонч ёрлиғи вазифасини ўтай олмади. Ниҳоят 1990 йил март ойида зарур ҳужжатлар жамланиб, уни ишлатиш учун рухсат беришларини сўраб Москвага, Фармокология қўмитасига жўнатилди. Бир ойдан кейин ҳужжатларни қабул қилиб олишгани, иккита илмий тадқиқот клиникасида синовга қўйилгани тўғрисида жавоб хати келди. Шундан кейин жавобсиз икки йил ўтди. Ўзбекистон республикаси мустақилликка эришгандан кейин ҳам бу дорини қўллаш-қўлламаслик тўғрисида якуний ҳужжат ҳамон йўқ. Ўзбекистон Фанлар Академияси Ботаника институти номига, уйимга ва дўстларимга кўплаб мактублар келиб туради. Ҳамма миннатдор. Жорий даволаш усули жигарни даволайман деб, бошқа аъзоларга зарар етказса, ЛСХда бундай ҳолат рўй бермайди. Аллергия бериши кузатилмаган. Масалан, сариққа чалинган ҳомиладор аёлларга кимёвий дориларни бериш мумкин бўлмаган бир пайтда ЛСХдан фойдаланиш мумкин. Касаллик белгиланган муддатда 3—4 кун, ҳатто бир ҳафта олдин тузалиб кетиши мумкин. Мен ичимликлардан ташқари табиий бўёқ яратишда ҳам қатнашганман. Бу соҳадаги тадқиқотларда қатнашганим учун Беруний номидаги Давлат мукофотига совриндор бўлгандим. Ўшанда Ўзбекистон Фанлар Академияси Обид Содиқов номидаги Биорганика институтининг бир гуруҳ олимлари жумҳурият озиқ-овқат ишлаб чиқариш концерни ҳамда Чортоқ озуқа концентратлар ишлаб чиқариш тажриба заводи мутахассислари билан ҳамкорликда яратилган бу бўёқ озиқ-овқат маҳсулотларига, турли хил пишириқларга, ичимликларга кўриниш ва ранг-базак бериб қолмай, қолаверса, унинг таркибини турли хил дори-дармонлар, табиий лавҳалар ва бошқа моддалар билан бойитади, сифатини яхшилайди, қимматини оширади. Гулҳайри ўсимлигидан ва қори узун чиқиндиларидан олинадиган бўёқ гўштларга муҳр босишда кенг фойдаланилса бўлади. 1989 йилда Тошкент гўшт ишлаб чиқариш бирлашмасида ўтказилган тажриба якунларидан айтиш мумкинки, 21 килограмм табиий бўёқ 1286 килограмм гўштни тежаб қолади. Ҳар бир кишида қандай тежайди, деган савол туғилиши мумкин. Ҳозир гўштларга сиёҳ билан муҳр босилади. Табиийки, муҳр босилган қисм олиб ташланади. «Гулдаста» бўёғини эса бемалол истеъмол қилавериш мумкин. 1990 йилда Наманган вилоятининг Чортоқ ва Янгиқўрғон туманларида 200 гектардан ортиқ ерга гулхайри экилиб, парвариш қилинган эди.

— Ҳозирги кундаги фаолиятингиз ҳақида гапириб берсангиз!

— Ўзбекистон Фанлар Академияси Ботаника институти эфир мойли, доривор ва бўёқли ўсимликлар лабораторияси асосан уч йўналишда иш олиб бораяпти. Биринчиси иforли ва шифобахш гиёҳларнинг хусусиятини, қаерларда ўсишини, таркибини, заҳираларини ва кўпайишини ўрганиш, иккинчиси озиқ-овқат саноатида қўллаш, учинчиси табобатда ишлатилишига эришиш. Дунёда зиравор ўсимликларнинг 2,5 минг тури маълум. Улардан 79 тури ишлаб чиқаришда қўлланилади. Ҳар йили 40 минг тонна юқори сортли эфир мойи олинади.

— Эфир мойи олиш саноатини Ўзбекистонда ривожлантирса бўларкан-да!

— Бизда ўсадиган 4,5 мингдан ортиқ турдаги ўсимликларнинг 600 туридан эфир мойи олиш мумкин. Уларнинг сифати эса жаҳон кўрсаткичлари билан бемалол баҳслаша олади. Биздаги ўсимликлар Оврупо мамлакатларига нисбатан турли-туман ва ранг-баранг. Лимонли шувоқ, ялпиз, ёрон гул, кийикўт, райҳон, жамбул, маврак, арпабодиён каби қимматбаҳо эфир мойли ўсимликларнинг хом ашё сифатида келтирадиган фойдасини ҳисоблаб чиқиб, ишлаб чиқаришга тадбиқ қилишни режалаштириш ва улардан эфир мойини ажратиб олиш, истеъмолга етказиб берадиган ўз корхоналаримиз бўлиши зарур. Эфир мойи ишлаб чиқарадиган корхоналар қурилиши жадаллаштирилса, кўнгилдагидек бўлур эди. Бинобарин, Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Миср Араб Республикасига ва Малайзияга, Индонезияга сафаридан сўнг бу соҳадаги халқаро ҳамкорлигимиз ҳам анча жонланиб қолса керак.

— Гап Халқаро ҳамкорликка келиб тақалди. Сўнгги йилларда Франция ва Испания, атир-упа саноатида, Италия ва Миср Араб Республикаси дори-дармон ишлаб чиқариш соҳасида анча илгарилаб кетди. —Қаҳҳор ака, сиз чет элда бўлганмисиз! Чет эллардаги муносабатлар билан танишганмисиз!

— Йўқ, Барнобек, мени АҚШ, Бразилия, Франция, Япония олимлари таклиф этишган эди. Бироқ, ўша пайтдаги шароит туфайли сафарга боролмай қолдим. Шундай бўлсада, дунё миқёсида доривор, эфир мойли ва зиравор ўсимликларга муносабат билан яхши танишман. Таиланд, Вьетнам, Индонезия, Тайван каби Шарқ, Испания, Португалия, Мексика, Аргентина каби Ғарб мамлакатларида бу соҳалар анча ривожланган. Айниқса, Мисрнинг дунё дори-дармон ишлаб чиқариш саноатида нуфузи анча ошиб бормоқда. Чунки бу мамлакатда табиий дорилар ишлаб чиқариш кенг йўлга қўйилган. Ўзбекистон бу мамлакатлар билан алоқа қиларкан, бизнинг соҳамизга ҳам муносабат бирмунча ўзгаради деган умиддаман.

— Ҳайриятки сўнгги йилларда халқ табобатига муносабат анча ўзгарди.

— Ҳайрият демай, иложингиз йўқ. Чунки халқ табобатининг ўқ томирлари ҳали туганган эмас. Ҳозирги кунда хориждан келадиган дориларни топиш у ёқда турсин, оддий бош оғриғи ҳам анқонинг уруғи. Ваҳоланки, шу пайтгача шифобахш ўсимликлардан тўғри фойдаланганимизда, чеккасига райҳон тақиб юрган чолларимиз устидан кулмаганимизда кўп жиҳатдан ютган бўлар эдик.

— Ҳозир қандай режалар билан бандсиз!

— Айни кунларда қанд ҳамда қон босими ошиб кетганларни даволайдиган гиёҳлар аралашмасини тайёрлаш билан бандман. Уни «Қаҳҳорин», «Қаҳҳоризин» деб номладим. Мазкур аралашма синовдан муваффақиятли ўтади деган умиддаман.

— Домла, бозор иқтисоди шарофати туфайлими, журналистлар ҳам кўп саволларни очиқ-ойдин берадиган бўлиб қолишди. Сизни миллионер одам деб эшитганмиз. Шу ростми!

— Бунга ҳа деб ҳам, йўқ деб ҳам жавоб бериб бўлмайди. Шунча ичимлик ва дори-дармон яратиб, халқ хўжалигига фойда келтирган одамнинг ўзига яраша давлати бўлса керак.

— Ҳозирги кунда газета сотиб олиш анча қиммат. «Туркистон»ни ўқийсизми!

— Албатта. «Туркистон» алоҳида диққат билан ўқиладиган рўзномалардан бири. Унда эркинлик ва ёшлик нафаси бор. Ҳозир 6 хил хушбўй ичимлик ва бошқа дорилар устида тадқиқот олиб бораяпман. Насиб бўлса, буйрак хасталигини даволашда ишлатиладиган янги йиғма дорини «Туркистон» дея номлайман. Чунки барчамизга мадад берган ва барчамизга истеъдоду иқтидорни тақдим этган қадимий юрт, жонажон Ватанимиз Туркистондир.

— Самимий суҳбатингиз учун раҳмат.

Барнобек ЭШПУЛАТОВ гурунглашди.

БУ КЎҲНА ДУНЁ

ВОҚЕАЛАР·ХАБАРЛАР·ҲОДИСАЛАР

ХОРИЖДА НИМА ГАП?

АНЖУМАН ЯКУНЛАНДИ

Япония пойтахти Токио шаҳрида Мўғулистонга иқтисодий ёрдам бериш йўлларини муҳокама қилаётган халқаро анжуман ўз ишини якунлади. Осиё қитъаси марказидаги ер ости ва ер устки бойликлари унчалик кўп бўлмаган бу мамлакат бозор иқтисодиётига ўтиш йўлларини изламоқда.

Япония ва Жаҳон банки томонидан ташкил этилган бу анжуманда Россия, Америка Қўшма Штатлари, Хитой, Германия каби 24 давлат вакиллари, Осиё тараққиёт банки, Халқаро валюта жамғармаси ва кўплаб нуфузли ташкилотлар ходимлари иштирок этди.

ҲАРБИЙЛАР ВАТАНИГА ҚАЙТДИ

Бирлашган Миллатлар Ташкилотининг тинчликни таъминлаш кучлари таркибида Камбожада турган хитойлик ҳарбийлар ўз ватанларига қайтиб келдилар.

Хитойнинг «Жэньминь жибао» газетаси хабарига кўра, улар ўзларига топширилган автомобиль йўллари, кўприклар ва аэропортларни таъмирлаш вазифасини аъло даражада бажарганлар.

Бирлашган Миллатлар Ташкилоти томонидан уюштирилган Камбожадаги бу йирик тадбирга Хитой 800 нафар ҳарбий инженер ва қурувчи юборган эди. Улардан икки киши ҳалок бўлди.

ЯПОНИЯДАН ИНСОНПАРВАРЛИК ЁРДАМИ КЕЛДИ

Япония Яҳудий автоном вилоятига инсонпарварлик ёрдами сифатида бир неча ойга етадиган дори-дармон юборди. Бу тадбир Япония қизил ҳоч жамияти томонидан уюштирилди. Ўтган йили жамият орқали Россиянинг узоқ шарқдаги вилоятларига 40 миллион долларлик дори-дармон ва тиббий асбоб-ускуна юборилган эди.

АЭРОБУС ҲАЛОКАТГА УЧРАДИ

«Люфтганза» авиакомпаниясига қарашли «А—320» маркали аэробуснинг Варшава аэропортида юз берган ҳалокати натижасида 35 киши жароҳатланди, ўлганлар бор. Франкфурт—Варшава йўналишида парвоз қилган самолёт тайёрагоҳга қўнаётган вақтда ёниб кетган. Аэробусда 64 нафар йўловчи ва 6 экипаж аъзоси бор эди, деб хабар қилади Польша ахборот маҳкамаси.

МАҲФИЯЧИЛАР УЧУН ТУЗОҚ

Хитой денгизи махфиячилар учун ноқонуний пул топишнинг манбаи бўлиб қолди. Яширин мол билан савдо қилувчилар Хитойга асосан хорижда ишлаб чиқарилган тамаки маҳсулотлари ва маиший техника воситаларини олиб келишмоқда. Контрабандачиларга қарши йирик операция тайёрланмоқда. Унда Хитой ҳарбий денгиз флоти кемалари иштирок этади, деб хабар беради Гонконгда чиқадиган «Да Гун Бао» газетаси.

(ЎзА).

Ярославллик Владимир Рябоконь шахсий «Жигули» автомашинасини сотиб пулига саккизта сигир сотиб олганда қишлоқдошлари унга «ғалати» қараш қилишганди.

Россиялик бу фермернинг ишлари юришгандан юришиб кетди. «Ғалати» қараган қишлоқдошлари энди Владимирга ҳавас билан қарашмоқда.

СУРАТДА: фермер В. Рябоконь.

Сураткаш С. БЕЛЯҚОВ (ТАСС).

РАНГ-БАРАНГ ОЛАМ

ПАҲЛАВОН... ПОМИДОР

ШУНАҚАСИ ҳам бўлар экан. Мирний посёлкасида истиқомат қилувчи Р. Аҳметованинг уйига меҳмон бўлиб келган унинг қариндошлари дастурхонга қўйилган... помидорга қараб кўзларига ишонмадилар. Помидор нақ ўртача тарвуздек келар эди. Қизиқиб тортиб кўришган эди, у салкам бир килограмм чиқди.

Ахметова қирқ йилдан бери боғ-полиз юмушлари билан машғул бўлса-да, умри бино бўлиб бундай ғаройиботга биринчи марта дуч келиб туришини тан олди. Паҳлавон помидордан тайёрланган аччиқ-чучук учта оилага етиб ортди.

МАЙКЛ ЖЕКСОНГА РАД ЭТИШДИ!

МАЙКЛ Жексонни танимайдиган мусиқа ихлосманди ер юзида топилмаса керак. Унинг вилласи, машиналари, хизматчиларидан тортиб соқчиларигача эл оғзида достон. Ҳамманинг унга ҳаваси келади. Бироқ Майкл ҳам ўзини тўла бахтли деб ҳисобламайди. Нега дейсизми? Неча йилки ўзига лойиқ жуфт танлай олмай, боши қотган унинг. Санъат оламида Майклдан кам обрў қозонмаган фаранг артисти Софи Лорен ва америкалик Элизабет Тейлар машҳур қўшиқчининг таклифини рад этишди.

Билмадик, кеча Москвада илк бор концерт берган Майклга неча ўнлаб соҳибжамол ўз муҳаббатини изҳор этдийкин? Шуни айтар эканлар-да, бир кам дунё, деб...

Газета саҳифаланаётганда:

КЎЗА КУНДА ЭМАС, КУНИДА СИНАДИ

Риштон ички ишлар бўлими ходимлари фуқароларга дори пуллаш билан бойлик орттирмоқчи бўлган «ишбилармон»ни қўлга олди. Тумандаги Тўда қишлоғида яшовчи Муҳаммаджон Робилов Муҳаммад Сидиқов деган кимсага ўта камёб икки шиша «Гемодез»ни 2,5 минг сўмга пуллаётганида тумшуғидан илинди. Текшириш вақтида Робиловнинг уйида кўп дори-дармон сақланаётгани аниқланди. Бугина эмас, унинг уйидан 119 жуфт қалиш ҳам топилди. Энди Муҳаммаджон Робилов қилмишига яраша жавоб беради.

ЭҲТИЕТСИЗЛИК ОҚИБАТИ

Оддий хавфсизлик қоидаларини писанд қилмаслик кўпинча фожиага сабаб бўлади. Навоий туманидаги «Нарпай» давлат хўжалигидаги автомашина ремонти паркида шундай воқеа юз берди. Электр пайвандловчи Зариф Сафаров «Юлдуз» кичик корхонасига тегишли автомашинанинг ёнилғи бакини пайвандлаётганда техника хавфсизлиги талабларига амал қилмади. Натижада бак портлаб, ёнғин чиқди. З. Сафаров касалхонада ҳаётдан кўз юмди. Автомашина ҳайдовчиси Шавкат Эргашев эса жиддий тан жароҳати олди.

Келгуси сонда:

- МУСТАҚИЛЛИК КЎП НАРСА БЕРДИ
- КЎНГИЛДАН КЎЧИРМАЛАР
- ҚОН ҲИДИ

Саломатлик клуби

Сунъий буйрак ва табиий умр

Республикамизда буйрак тош касаллиги, эндимек зоналиги, сийдик йўллари аномалияси ва буйракнинг сурункали яллиғланиши билан оғриганлар сони кўплигини ҳисобга олиб, 1988 йилнинг ноябрида Тошкент болалар тиббиёти институти 2-клиникаси қошида «Болалар фаол нефрологияси ва қонни экстракорпорал усулда тозалаш бўлими» очилиб, унга ишнинг кўзини биладиган, тиниб-тинчимас инсон Қўчқор Деҳқонов бўлим мудири қилиб тайинланган эди. Институт ректори Амин Сулаймонов ва шу клиниканинг бош шифокори Алижон Дадажоновларнинг саъй-ҳаракатлари туфайли бўлим тез орада кенгайтирилиб, ноёб асбоб-ускуналар билан жиҳозланди.

Бу бўлимда ишлаш шифокорлардан жуда катта билим ва масъулият, чидам ва сабот, жисмоний ва руҳий сафарбарликни талаб қилади. Шифокор бир вақтнинг ўзида моҳир реаниматолог, билимдон жарроҳ, ўткир педиатр ва иқтидорли нефролог бўлиши керак. У кечаси билан ҳаёти қилда осилиб турган, ички заҳарланиш туфайли ҳатто нафасидан ҳам пешоб ҳиди анқиётган беморларга кўз-қулоқ бўлиб, сеанслар ўтказиб туриши лозим.

Бўлимда республикамизнинг барча ҳудудларидан келган беморлар даволанишади. Аммо ижтимоий ва экологик омиллар таъсирида бошқа аъзо ва тузилмалар ҳасталиги буйракка асорат бергандан сўнг кечикиб бизга мурожаат қилганлар ҳам кўпчиликни ташкил қилади. Уларни муқаррар ҳалокатдан фақат буйракни кўчириб ўтказиш қутқариб қолиши мумкин. Шифокорларимиздан бир гуруҳи Москва клиникаларида ушбу мураккаб операциянинг сир-асрорларини ўрганиб қайтишди. Ўзбекистон Соғлиқни сақлаш вазирлигининг беғараз ёрдами билан, худо хоҳласа, яқин кунлар ичида бу қутлуғ ишга қўл урилади.

Ҳар қандай янгилик, фан кашфиётига холисона ёндашувчи бўлимимиз шифокорлари томонидан жуда яхши ишлар амалга оширилмоқда. Жумладан, даво муддатини кескин қисқартириб, дорини иқтисод қиладиган лимфотроп ва эндолимфатик даво, антибиотикларни буйрак соҳасига ионофорез қилиш, қонни ультрабинафша нурлари билан ишлаб беморга қуйиш, лазер билан нурлаш, доривор ўсимликларни кенг қўллаш, қон тозалашнинг хилма-хил усулларини уйғунлаштириб қўллаш каби бир қанча ишлар амалга оширилмоқдаки, булар шубҳасиз беморлар умрига умр қўшаётган савобли ишлардир.

Ғарбий Германияда ишлаб чиқарилган сунъий буйрак аппаратлари болаларда қўллаш учун ўнғай. Аммо сурункали равишда аппаратга уланаётган беморлар қонида электролитлар нисбати бузилади, қондан кераксиз моддаларга қўшилиб, витаминлар, ҳимоя кучлари ҳам чиқиб кетади. Сеанслар катта дозадаги қон ивишига монъелик қилувчи дорилар билан ўтказилгани учун ҳар қандай омил кучли қон кетишига олиб келиши мумкин. Буларнинг ҳаммасини тўғри тушунган Ўзбекистон диний маъмурияти ҳам буйракларни кўчириб ўтказиш учун оқ фотиҳа берди.

Алижон ЗОҲИДИЙ,
Тошкент болалар тиббиёти институти ассисенти.

Доира санъати устаси

Ўзбекистон халқ артисти Талъат САЙФИДДИНОВ билан суҳбат

Нью-Йорк, Токио, Лондон, Брюссель, Деҳли, Пекин, Копенгаген, Стокгольм, Қоҳира, Истанбул... Ер юзидаги 70 дан зиёд мамлакатнинг юқоридаги сингари юздан ортиқ шаҳарларига сафар қилиш у ёқда турсин, уларнинг номларини санашнинг ўзи мушкул. Истиқлол шарофати билан ана шу шаҳарларга бугун йўл очилди. Нафақат йўл очилди, балки дипломатик алоқалар ўрнатилмоқда. Бугун ҳикоя қилмоқчи бўлганимиз бошқа мавзуда. Қизил империя даврида нафақат Ўзбекистон ёки собиқ Иттифоқнинг, қолаверса жаҳондаги юзлаб йирик шаҳарлар юзини кўрган, уларнинг улкан санъат кошоналарида ўз маҳоратини намойиш қилган санъаткор ҳақида сўзламоқчимиз. Тўғрироғи, у билан суҳбат қураяпмиз.

Суҳбатдошимиз — Мукаррама Турғунбоева номидаги хизмат кўрсатган «Баҳор» давлат халқ рақс ансамбли созандаси, Ўзбекистон халқ артисти **Талъат САЙФИДДИНОВ.** Ажойиб санъаткор, ўнлаб, юзлаб ёшларнинг меҳрибон мураббийси бундан атиги бир неча кун муқаддам Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримовнинг Фармони билан шарафли «Ўзбекистон халқ артисти» Фахрий унвонига сазовор бўлди.

— Авваломбор унвон муборак, Талъат ака! Унвон топширилиши ҳақидаги хабарни эшитган пайтда хаёлингиздан нималар кечди!

— Табрик учун ташаккур, дўстим! Хабарингиз бор, унвонлар ажойиб устозимиз Мукаррамахоним Турғунбоеванинг 80 йиллик юбилей кечаларида топширилди. Кўнглимга келган илк фикр бу — юртбошимизнинг биз санъаткорларга эътибор бергани бўлса, иккинчиси, буюклар нафақат тирикликларида, балки умрларидан сўнг ҳам буюклигича қолаверишларига имон келтириш бўлди. Қадрдон жамоамиз «Баҳор»га мен шахсан Мукаррама опам таклифлари билан ишга келганман. Санъаткор халқи учун энг катта мукофот — эътирофни ҳам шу жамоада топдим.

— Истеъдод туғма бўлади, деган гап-сўзлар юради. Бироқ ана шу қобилиятни жамият, халқ қабул қилмаса, ўз вақтида тарбиялаб, пировардида юқорида ўзингиз таъкидлаганингиздек, эътироф этмаса, у истеъдоднинг истеъдодлиги ҳам қолмайди, менимча...

— Фикрингизга юз фоиз қўшиламан. Чиндан ҳам истеъдод ва иқтидорни тарбияламоқ, ўстирмоқ керак. Шундагина юртнинг ўз бахшилари, жаҳонга довруғи таралadigан зиёлилари кўпаяди.

Мустақиллигимизнинг учинчи йили одимлаяпти. Буюк давлат қуриш йўлидан бораяпмиз. Худди ана шунинг учун ҳам маданият, фан, санъат, маънавият камолоти биз учун, мустақил давлатимизнинг шаҳдам қадамлар билан илгарилаши учун муҳимдир.

— Сизнинг санъаткор бўлиб етишишингизда кимларнинг кўпроқ ҳиссаси бор, деган саволни беришга тутиндиму ўйлаб қолдим. Буни кўпчилик шундоқ ҳам яхши билади. Энг аввало, юқорида айтганимиздек, опа бўлсалар, кейин халқ артисти Қаҳрамон Дадаев ансамбл раҳбари Маъмура Эргашевалар, қолаверса, доимий ҳамроҳингиз Ўзбекистон халқ артисти Хайрулла ака Лутфуллаев...

— Сиз ҳам бошқалар каби шундай фикрда бўлсангиз, жуда тўғри дейсизлар. Неча йиллардирки, Хайруллажон билан бирга ижод қиламиз. Бирорта қўшиқ ёки куйимиз йўқки, биргаликда яралмаган бўлсин. Яқинда Тошкентда бўлиб ўтган доирачиларнинг халқаро кўрик-танлови ҳам Хайруллажон, ажойиб устозим Қаҳрамон ака Дадаевлар билан ижодий мулоқотларимиз давомида туғилган ғоядир. Мен каби жумҳуриятимизнинг ўнлаб ижодий жамоаларида фаолият кўрсатаётган доирачиларнинг устаси Уста Олим Комилов хотирасига бағишлаб ҳар йили ўтадиган бу танлов халқларимизни муштарак мақсад йўлида бирлаштириб турадиган ибратли анъанага айланиб қолишига ишонаман. Кези келганда, ажойиб дўстларим ака-ука Дилмурод, Элмурод, Холмурод Исломовлар менинг энг яқин маслакдошларим эканлигини таъкидлашни истардим ва барча шогирд-ҳамкасбларимга биз каби устозларнинг йўлини тилайман.

— Қисқа суҳбат давомида бутун ижод йўлингизга тўхталиш қийин. Аммо фурсат бор, ўз мухлисларингизга истакларингизни билдиришга.

— Мен мухлисларимни ниҳоятда севиб ардоқлайман. Эришганларимни халқимники дейман. Аммо улар олдида қарзларим кўп. Энг яхши куйларимни ҳали ижро этолганим йўқ. Жонажон юртимизни тараннум этувчи, унинг борлиғини дунёга кўз-кўз этувчи доира зарбларини энди чиқарсам керак. Чунки юртимиз энди мустақил бўлди. Бундай элда жўшиб ижод қилиш эса ҳар бир санъаткор учун ҳам қарз, ҳам фарз.

Сувонқул РУСТАМ
ёзиб олди.

СУРАТДА: Т. Сайфиддинов рафиқаси Гулсанам Сайфиддинова билан.

Муҳаммад АМИН сурати.

Хотира

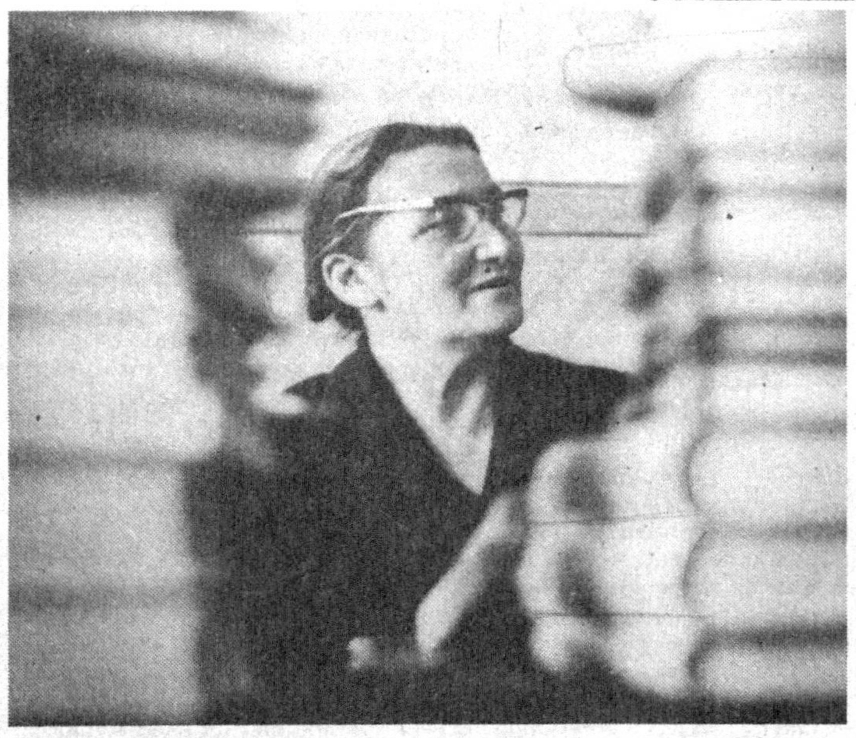

ИБРАТЛИ ҲАЁТ

БАҲРИ ҒУЛОМОВА ТАВАЛЛУДИНИНГ 80 ЙИЛЛИГИГА

Ҳозир жумҳуриятимизда обрў-эътиборга лойиқ аёлларни қадрлаш, улар меҳнатини улуғлаш, ижтимоий ҳаётимизда баркамоллик учун курашган, ўз ҳаёти билан ёшларга ўрнак бўла олган, қийинчиликларни оқилалик билан енгган кишиларга алоҳида ҳурмат кўрсатилаяпти.

Бу бежиз эмас...

Давримиз юксак маданият учун асос бўла оладиган мафкура учун таянар экан, бу борада киши меҳнатини улуғлашдек катта хайрли ишлар ҳам борки, улар хотирадан ҳеч кўтарилмайди. Демак, ибратли ҳаёт мазмуни асрларга татигулик умрбоқийликни бахшида этади. Айниқса, у миллий маданиятимизга, маърифатга қўшилган ҳисса бўлса...

Маданиятимиз юлдузлари тарихига назар солар эканмиз, умрининг охиригача эл дарди ўзининг дарди бўлиб қолган Баҳри опа Ғуломова ҳам кўз олдимизда гавдаланади. Онахон 30-йилларнинг фаол аёли сифатида 20 йил давомида Тошкент шаҳар Кенгашига халқ ноиби бўлиб сайланганлар. Бунинг сири нимада?

«Ўзкитоб» бирлашмасининг раисаси сифатида 1953—1973 йилларда китоб севувчи зиёкорлар, ноширлар, матбаачилар ва айниқса китоб тарқатувчилар ҳурматини ўзининг фидокорона меҳнати орқали қозонганди. Баҳри опа учун китобга ҳамдам киши энг яқин дўст бўлган.

«Аямларда кўз илғамас маҳорат сири бор эди, — деб хотирлайди Нодира Содиқовна. — Ғарб ва Шарқ мумтоз адабиётини севиш, уларни ёд олиш ва шу руҳни ўз фарзандларида ҳам уйғота олиш учун баъзан бизларга ашулалар айтиб, ром қила олар эдилар. Балки шундандир файзли истиқболимизнинг нурли жилолари...»

Ёшлиги мамлакатимиз учун энг қийин даврлар — тиклаш йиллари, Улуғ Ватан уруши йилларига тўғри келган бу аёл етимликнинг заҳматларини мардонавор енгди, илғор аёллик гаштини суришга ҳам даъваткор бўлди. Баҳри опа ҳақида иқтидорли олима Раҳима Аминова, журналист Санъат Маҳмудова ва бошқалар олам-олам завқ ва шавққа тўлиб ёзганлар. Уларнинг опага бўлган меҳр-муҳаббатлари ҳам чексиз эди.

Баҳри опа — Ғафур Ғуломнинг синглиси бўлиш билан бирга, унинг маънавий маслакдоши эди. Опа маънавий бойликни ёшлигиданоқ китобга бўлган ҳавасини мисқоллаб йиғиб, халққа етказди. Ўзи китоб шайдоси бўлиб, китобсеварлар қалбига чексиз муҳаббат тўла туйғуларни ҳадя этди. Бу борада у газета ва журналлар саҳифаларида китобларни тарғиб қилишга бағишланган кўпдан-кўп мақолаларини чоп эттирди. Опа билан китобсеварлар ёзишмаларининг чеки йўқ. Улар шунчаки ёзишмалар эмас, балки иқтидорли, ўз мулоҳаза ва фикрига эга бўлган, катта ҳаёт йўлини босиб ўтган сабоқли номалардир.

Баҳри опанинг «Бебаҳо бойлик» («Гулистон», 1974 йил, 3-сон) деб аталган мақоласида шундай фикрлар мавжуд: «Жаҳон адабиёти, ўзбек халқининг бой ва қадимий адабиёти кўп асрлик тараққиёти давомида бебаҳо хазина, улуғвор маънавий бойликлар яратди. Инсоният жамият тарихи мобайнида тўплаган ана шу ўлмас хазинадан баҳраманд бўлмаган кишини маданиятли деб ҳисоблаш мумкин эмас, албатта».

Ҳозирда мафкура соҳасида олиб борилаётган самарали ишларимизга нақадар ҳамоҳанг бу фикр! Баҳри опанинг табаррук ҳужжатхонасида мавжуд бўлган материалларни кўздан кечирар экансиз, кўплаб шогирдларга устозлик, мураббийлик қилганликларидан гувоҳлик берувчи далилларни кўрасиз. Улар Надежда Бабаева, Тамара Никонорова, Фозила Йўлдошева, Мамлакат Абдуллаева ва бошқалардир. Шогирдларининг саноғи йўқ, улар жумҳуриятимизнинг турли жойларида китоб савдоси уюшмалари, дўконларида фаол ишлаб, опа руҳини шод этмоқдалар.

Ҳар куни илм даргоҳи томон қадам қўяр эканман, кўчаларда сотилаётган китобларни кўриб, китобсеварликни одат қилиб олган Баҳри опа беихтиёр ёдимга келади. Чунки шоир ва ёзувчиларга бағишланган анжуманлар, китоб ярмаркалари, китоб бозорлари, турли жумҳуриятларда ўтказилган ўн кунликлардаги китоб савдоларида Баҳри опанинг зўр билим эгаси эканлиги ҳам шундоққина сезилиб турарди. Баҳри опа фақат китоб савдосига раҳбарлик қилибгина қолмай, балки зийрак тақризчи-танқидчи ва адабиётшунос ҳам эди. Ғафур Ғулом ҳаёти ва ижодига доир кўплаб ноёб далиллар тўла жилдлар ҳамон сақланмоқда. Улар ҳам ўз тадқиқотчиларини кутиб ётибди. Булар тарих билан қизиқувчилар учун ноёб топилма. Опа умрининг бу қирраси алоҳида мақолага мавзу.

Баҳри Ғуломованинг хизматлари муносиб баҳоланган. Меҳнат Қизил Байроқ, икки марта «Ҳурмат Белгиси» орденлари, «Меҳнатда ўрнак кўсатганлиги учун» медаллари соҳиби бўлган. Республика Олий Кенгаши Раёсатининг Фахрий ёрлиқлари билан тақдирланган. У кишига «Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими» унвони ҳамда «Халқ маорифи аълочиси» нишони берилган.

Ҳозир аёллар қомусини яратишдек улкан вазифа турибди. Ана шу қомусда ўзбек маданияти ва маърифати ривожига муносиб ҳисса қўшган маданиятимиз юлдузлари қатори Баҳри опа Ғуломованинг ҳам табаррук номи битилар, деган умиддамиз. Бу истиқлолнинг файзли истиқболи нурли жилоларга бой бўлишидан далолат беради.

Назира АБДУАЗИЗОВА,
тарих фанлари номзоди, ТошДД журналистика факультетининг доценти.

ТЕМИР ЙЎЛНИНГ БАҲОСИ ҚАНЧА?

10 сентябрь кунига қадар транспортларда юриш ҳақлари ўртасида энг арзони темир йўл эди. Аммо 11 сентябрга ўтар кечаси бу тармоқда йўловчи ташиш хизмати ҳақларида ўзгариш бўлди. Ўша кундан эътиборан, Мустақил Давлатлар Ҳамдўстлиги ва мамлакат ичидаги шаҳарларга қатновчи йўловчилар амалдаги тарифларга нисбатан 2 ярим баравар ҳақ тўлашлари тўғрисидаги маъмурият қароридан хабардор этилдилар.

Шундай қилиб, темир йўлда ҳам нархлар ўзгарди. Бироқ транспортнинг бу туридаги харажатлар бошқа транспорт воситалари орасидаги энг арзони ҳисобланади. Шундай экан, йўловчилар ҳалиям нолишмаса бўлаверади.

«Туркистон» мухбири.

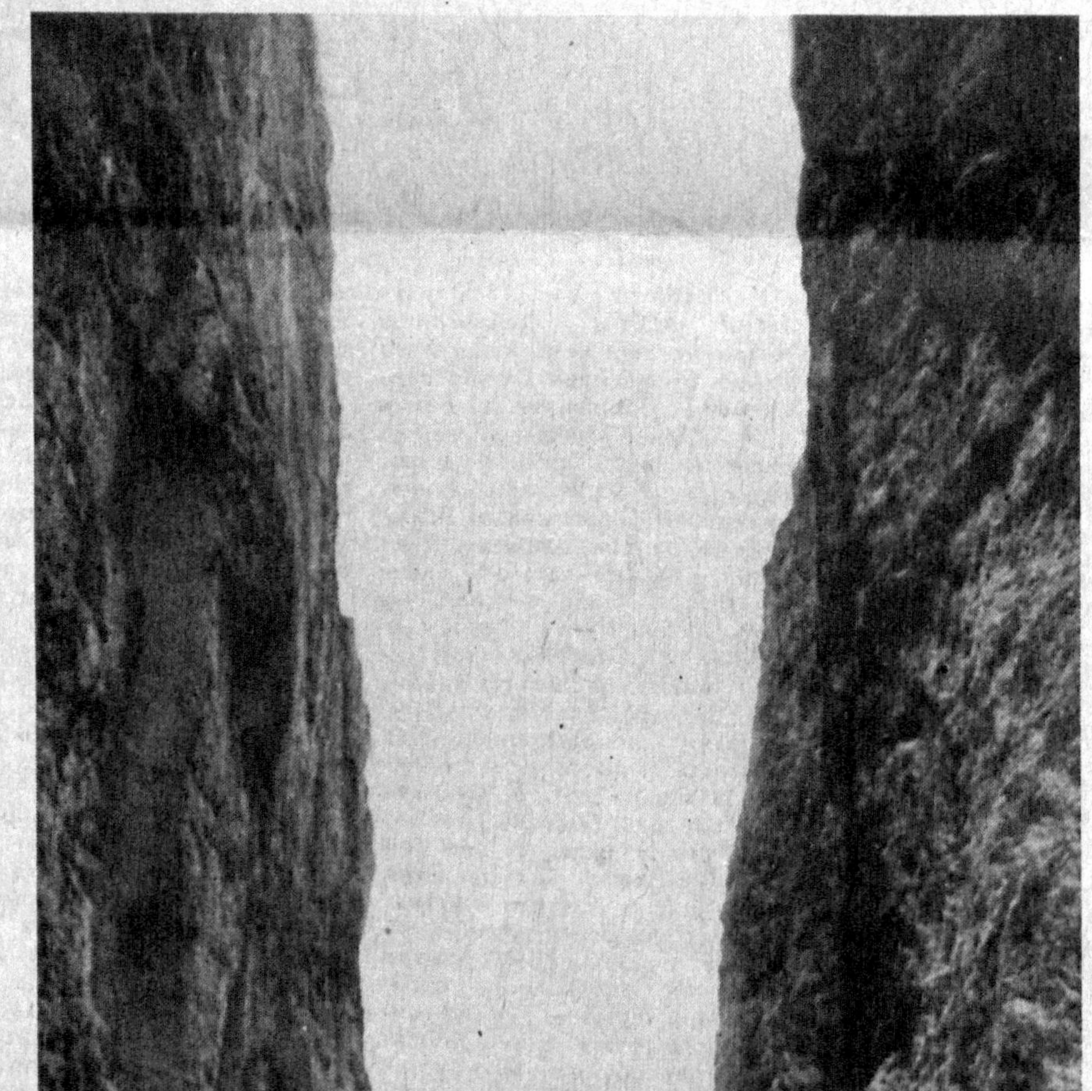

ТОҒ ОРАСИДАГИ ЙЎЛ.

Р. ШАГАЕВ сурати. ЎзА.

Янги китоблар

Ёшлардан умид катта

Ўзбекистон Республикаси истиқлолининг икки йиллик тўйи қайта тикланаётган миллий қадриятларимиз, анъана ва урф-одатларимизни кенг тарғиб этиш, ёш авлодни ватанпарварлик, миллий ифтихор туйғусида тарбиялаш борасидаги байрамга айланди. Бу икки йил асрларга татигулик йилларга тенг бўлганлигини оламга ёрқин намоён этди. Бу икки йил ўтмиш асрлар бағридан маънавият сарчашмаларини очиш, ўзининг миллий, маданий, тарихий, қолаверса, умумбашарий қадриятларини собитқадам тиклаётган мамлакатимизни 146 давлат тан олиши даври бўлди. Республикамиз сиёсий мустақилликни иқтисодий ва маънавий мустақилликка эришиш билан мустаҳкамлаш учун жўшқин ишларни амалга оширмоқда.

«Ўзбекистонимизнинг порлоқ истиқболини таъминлаш, уни жаҳоннинг энг тараққий этган давлатлар сирасига олиб чиқиш ёшларимизнинг қўлидадир, — деб ёзади академик Эркин Шайхов Ўзбекистон зиёлилари илмий-маърифий уюшмаси томонидан чоп этилган «Истиқлол ва ёшлар» рисоласида. — Шунинг учун ҳам ҳурматли Ислом Каримов ўзларининг «Ўзбекистоннинг ўз истиқлол ва тараққиёт йўли» китобларида қуйидагиларни уқтирадилар: **«Ҳар бир инсоннинг, айниқса эндигина ҳаётга қадам қўйиб келаётган ёшларнинг онгига шундай фикрни сингдириш кераккі, улар ўртага қўйилган мақсадларга эришиш ўзларига боғлиқ эканлигини, яъни бу нарса уларнинг собитқадам ғайрат-шижоатига, тўла-тўкис фидокорлигига ва чексиз меҳнатсеварлигига боғлиқ эканлигини англаб етишлари керак. Худди шу нарса давлатимиз ва халқимиз равнақ топишининг асосий шартидир».**

Рисолада Ўзбекистон Республикаси Президенти Ислом Каримов ва ҳукуматининг ёшларимиз ўз истеъдодини намоён этишлари, замонавий билимларни пухта эгаллашлари, хуллас, баркамол инсон бўлиб етишишлари учун бозор иқтисодиётига ўтишнинг ҳозирги мураккаб даврида ҳам имкон бўлган барча чора-тадбирларни кўраётганликлари аниқ мисоллар асосида чуқур таҳлил этилган.

Мустақил Ўзбекистоннинг биринчи «Соғлом авлод учун» орденининг таъсис этилиши ва шу номда хайрия жамғармасининг тузилиши алоҳида аҳамиятга эга бўлди. Шунингдек, юртбошимиз бозор иқтисодиётига ўтиш шароитларида ўқувчи ёшларни ижтимоий жиҳатдан ҳимоя қилишга қаратилган бир қатор фармонлар қабул қилди. Давлатимиз раҳбарининг «Аспирантлар, олий ўқув юртлари талабалари, ўрта махсус ва ҳунар-техника билим юртларининг ўқувчилари стипендияларини ошириш тўғрисида»ги, «Нархлар либераллаштирилиши муносабати билан аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш тадбирлари ҳақида»ги ҳамда «Нафақалар, стипендиялар ва бюджет ҳисобидаги муассасалар ходимларининг иш ҳақи миқдорларини ошириш тўғрисида»ги фармонлари асосида иш ҳақи ва стипендиялар кўриб чиқилди ва кўп миқдорда қўшимча маблағлар ажратилди.

Ўзбекистон Республикаси Президентининг «1993 йилнинг 1 июлидан меҳнат ҳақи, пенсиялар, стипендияларнинг миқдорини ошириш тўғрисида» шу йилнинг 20 июнидаги фармонига мувофиқ ва талабаларни ижтимоий муҳофаза қилиш чораларини таъминлаш мақсадида стипендияларнинг миқдори 1,5 бараварга оширилди. Эндиликда олий ўқув юртининг қониқарли баҳога ўқийдиган талабаси 8060 сўм, яхши ўқийдиган талабаси 8890 сўм, аъло баҳога ўқийдиган талабаси 9990 сўм олади. Бошқача қилиб айтганда юртбошимизнинг фармонига мувофиқ шу йилнинг охиригача қўшимча 3 миллиард 200 миллион сўм ажратилди. Профессор-ўқитувчилар маошларини ошириш учун ҳам шунча пул сарфланади. Бу ҳазилакам маблағ эмас! Шуни ҳам унутмаслик кераккі, талабалар ошхоналарида тушлик овқатларнинг қийматидан 50 фоизи чегирма сақлаб қолинган.

Рисолада олий, ўрта ва махсус ҳамда халқ таълимини ислоҳ қилиш борасида амалга оширилаётган тадбирлар, кўрсатилаётган моддий ёрдамлар атрофлича таҳлил этилган. Қисқача қилиб айтганда, Ўзбекистон Республикасининг Президенти Ислом Каримов ва ҳукумати келажаги буюк давлатнинг ёш авлодини баркамол, билимдон, уддабурон, ишбилармон бўлиши учун барча чораларни амалга оширмоқдалар. Чунки давлатимизнинг юксак маданияти, унинг қадриятларини қайта тиклаш мана шу ёшларга боғлиқ. Буюк давлатимизнинг ёшлардан умиди катта.

Карим РАҲИМ.

ЯНГИ САЛОМАТЛИК МАРКАЗИ

Наманганда Семашко номидаги соғлиқни қайта тиклаш ва физиотерапия тиббиёт илмий-тадқиқот институтининг филиали очилди. «Наманганга́з» ишлаб чиқариш бошқармаси бу марказ қурилиши ва жиҳози учун 40 миллион сўмдан ортиқроқ маблағ сарфлади.

Филиалда 120 ўрин бор. Бу ерда юрак, нафас йўли, асаб касалликлари даволанади. Врачларнинг барчаси илмий-тадқиқот ишлари билан машғул. Беморлар дори-дармондан ташқари, ҳар хил шифобахш гиёҳлар, игна ҳамда қуёш нури билан ҳам даволанади.

(ЎзА мухбири).

Бош муҳаррир: Жаббор РАЗЗОҚОВ

Таҳрир ҳайъати: М.АБДУСАМАТОВА, А.АҲМЕДОВ (*бош муҳаррир ўринбосари*), З.МАМАДАЛИЕВ, К.РАҲИМОВ, З.РИХСИЕВ (*масъул котиб*), С.РУСТАМОВ, Б.ЮСУПОВ.

Таъсис этувчи:
ЎЗБЕКИСТОН ЁШЛАР ИТТИФОҚИ МАРКАЗИЙ ҚЎМИТАСИ
ва
"ТУРКИСТОН" ИЖОДИЙ ЖАМОАСИ
газета 1925 йил 8 февралдан *"Ёш ленинчи"* номи билан чиқа бошлаган.

ТАҲРИРИЯТ:
хатлар ва оммавий ишлар — 32-56-57; ёшлар сиёсати ҳамда фан ва халқ таълими — 32-57-93; ижодкор ёшлар — 32-57-52; иқтисод, қишлоқ ёшлари, спорт ва ватанпарварлик — 32-55-81; ахборот ва бадиий безаш — 32-53-98; тижорат — 32-58-48; қабулхона — 32-56-58.

МАНЗИЛИМИЗ:
700083, Тошкент, Матбуотчилар кўчаси, 32-уй.
Нашр кўрсаткичи: 64607

Газетамиз ҳафтанинг сешанба, пайшанба, шанба кунлари чиқади.

Қўлёзмалар ҳамда суратлар муаллифларга қайтарилмайди ва таҳлил этилмайди.

Ўзбекистон Республикаси Президенти Маҳкамасининг Ишлар бошқармаси ҳузуридаги «Шарқ» нашриёт-матбаа концерни. Манзилгоҳи: «Буюк Турон» кўчаси, 41-уй.

Рўйхатдан ўтиш тартиби № 00130. Буюртма Г — 542. 59122 нусхада босилди, ҳажми — 2 босма табоқ. Офсет усулида босилган, қоғоз бичими А—2. Босишга топшириш вақти — 21.00. Босишга топширилди — 22.30

1 2 3 4 5 6